

Капітальны рамонт з рэканструкцыяй Талачынскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці вядзе перасовачная механізаваная калона 266 з Круглага. Мяркуецца, што аб'ект будзе здадзены да абласных дажынак, якія пройдуць у Талачыне ўвосень.

ПАШАНЦАВАЛА НА ФАКТУРУ

Карэспандэнты "К" ізноў выправіліся ў аўтатур, дзясяткі па ліку. Гэтым разам маршрут пралёг па Віцебшчыне. І пашанцавала на фактуру. Па-першае, у сённяшніх эканамічных умовах не паўсюль планава, але і крыху амбітна бяруцца за капітальны рамонт з рэканструкцыяй Раённага цэнтра культуры, як у Талачыне. Ну, і не ў кожную камандзіроўку пабачыш, што ж такое аўтаклуб у дзеянні. А вось на Сенненшчыне акурат надарыўся такі выпадак.

Фота Яўгена РАПІНА

Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

Вакальная група з Сянна прыехала ў вёску Алексінічы, каб даць канцэрт у гонар юбілею колішняй бібліятэкаркі Людмілы Шэйма.

Першую частку матэрыялаў з вялікай камандзіроўкі па Віцебшчыне чытайце ў наступных нумарах "К".

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Тэндэнцыі

З сусветным гучаннем!

Сёлетняя Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш сталася папраўдзе незвычайнай. І не толькі таму, што ў ёй прымалі ўдзел экспаненты ажно з 28 краін свету, якія прадставілі тысячы кніжных навінак з розных куткоў нашай планеты. Справа ў тым, што побач з Нацыянальным выставачным цэнтрам "БелЭКСПА" на праспекце Пераможцаў у будынку Палаца Незалежнасці ў гэтыя ж самыя дні адбыліся перамовы ў фармаце "нармандскай чацвёркі", якая вырашала пытанні міру на ўсходзе Украіны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

XXII Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш: форум, пісьмёны на чарапах, пазлы ды іерогліфы

Свет і мір

Словы аб міры, згодзе ды кансалідацыі грамадства гучалі і пад час працы Міжнароднага кніжнага форуму. Так, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ў сваім прывітанні ўдзельнікам XXII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу і Міжнароднага сімпозіума літаратараў "Пісьменнік і час" зазначыў: "Не адно пакаленне беларусаў выхавана на кнігах, героі якіх станавіліся прыкладам для пераймання, дапамагалі фарміраваць характар, вучылі адданасці Радзіме, уменню знаходзіць выйсце з няпростых жыццёвых сітуацый. Для нас выключна важна, каб удумлівае, чулае слова літаратараў і ў далейшым служыла сцвярджэнню прынцыпаў маралі, пачуцця адказнасці чалавека

за лёс сваёй краіны, вучыла міласэрнасці і дабру, садзейнічала кансалідацыі грамадства перад тварам выклікаў і пагроз XXI стагоддзя", — адзначыў Прэзідэнт. Кіраўнік дзяржавы шчыра пажадаў удзельнікам і гасцям форуму плённай работы, творчых поспехаў, шчасця і дабрабыту.

Міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч на адкрыцці выстаўкі падкрэсліла, што кнігавыдаўцы розных краін сабраліся ў Мінску, каб сказаць, што кніга была і застаецца мостам дружбы ды супрацоўніцтва. А ўдзельнікі Міжнароднага форуму літаратараў "Пісьменнік і час", што ладзіўся ў кантэксце XXII Мінскай міжнароднай выстаўкі-кірмашу, прынялі заяву на адрас "нармандскай чацвёркі". Пісьменнікі 28 краін свету

павіншавалі ўдзельнікам перамоў з праяўленай палітычнай воляй і мудрасцю пры пошуку выйсця з сітуацыі баявых дзеянняў ды выказалі ўпэўненасць, што вынікі мінскіх перагавораў атрымаюць далейшае пазітыўнае развіццё, а ў Еўропе знікне гэты небяспечны ачаг вайны і насілля над людзьмі.

Дарэчы, сваю магчыма, і не такую важную ў агульнасусветным маштабе, але пачэсную справу па развіцці сяброўскіх адносін ды партнёрства на кніжным форуме падмацоўвалі не толькі заявамі. Да прыкладу, сапраўды важнай падзеяй сталася падпісанне Пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Галоўным дзяржаўным упраўленнем па справах прэсы, выдавецтваў, радыёвяшчання, кінематаграфіі і тэлебачання Кітайскай Народнай Рэспублікі і Міністэрствам інфармацыі Беларусі аб перакладзе і выданні класічных літаратурных твораў Кітая і Беларусі ў 2015 — 2020 гадах.

Дакумент гэты, як падкрэсліла ў сваім выступленні пад час Між-

народнага форуму літаратараў "Пісьменнік і час" Лілія Ананіч, з'яўляецца сапраўды знакавым. Ён даць магчымаць беларускім і кітайскім кнігавыдаўцам, літаратарам кожны год сустракацца, папаўняць фонды бібліятэк класічнымі творамі. Рэалізоўваць такія значныя праекты будучы Саюз пісьменнікаў Беларусі і выдавецкі дом "Звязда".

А першы вынік ад падпісанага пагаднення ўжо ёсць. Так, запрашэнне прыняць удзел у Пекінскай кніжнай выстаўцы, якая традыцыйна праходзіць ўвосень, перадаў беларускім кнігавыдаўцам і літаратарам намеснік начальніка Кітайскай дзяржаўнай адміністрацыі радыё, кіно і тэлебачання, намеснік начальніка Дзяржаўнага ўпраўлення па справах аўтарскага права Янь Сяхун. І гэта, натуральна, толькі першая ластаўка будучага плённага супрацоўніцтва беларускіх і кітайскіх літаратараў...

Заканчэнне артыкула чытайце на старонцы 2.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Як па-карэйску "Янка"?

Дарэчы, пра тое, што Кітай з'яўляецца ганаровым госцем выстаўкі, мог здагадацца кожны адрасу на ўваходзе ў выставачны павільён "БелЭКСПА": у кітайскай экспазіцыі было прадстаўлена каля пяці тысяч выданняў, а плошча стэнда КНР займала ні многа ні мала — амаль 400 квадратных метраў! Тут ладзіліся прэзентацыі твораў

З сусветным гучаннем!

XXII Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш: форум, пісьмёны на чарапах, пазлы ды іерогліфы на памяць

Намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Ігар Бузоўскі, старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец, міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч і намеснік начальніка Кітайскай дзяржаўнай адміністрацыі радыё, кіно і тэлебачання, намеснік начальніка Дзяржаўнага ўпраўлення па справах аўтарскага права Янь Сяахун пад час адкрыцця выстаўкі.

раў кітайскіх аўтараў, адбылася цырымонія перадачы кніг Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ды творчыя абмеркаванні па пытаннях развіцця нацыянальных літаратур. А яшчэ кожны ахвотны мог паўзірацца ў экспанаты, прадстаўленыя на выстаўцы старажытнай кітайскай культуры друку і выданняў. Да прыкладу, мяне, сярод іншага, асабліва зацікавілі панцыры чарапах і косткі жывёл, на якіх былі напісаны старажытныя кітайскія іерогліфы. Пісьмёны гэтыя, да слова, былі зроблены яшчэ ў апошні перыяд эпохі дынастыі Шан. Калі хто не ведае, гэта XIV — XI стагоддзё да нашай эры.

Непадалёк, на стэндзе Карэі, купка падлеткаў разбіраў вялікія лісты паперы — і таксама з іерогліфамі. Праўда, ужо сучаснымі і карэйскімі. Справа ў тым, што супрацоўнікі экспазіцыі пісалі чорнай тушшу імя кожнаму ахвотнаму. "А як па-карэйску будзе "Янка"? А як — "Настасся"? А як — "Сяргей"? — пыталіся хлопчыкі і дзяўчаты. І жанчына-карэянка не толькі адказвала на іх запыты, але і адразу ж вымалёўвала гэтыя імёны на кавалку паперы...

Увогуле, кожны экспанент кірмашу спрабаваў уразіць наведвальнікаў чымсьці незвычайным.

Напрыклад, на стэндзе Пасольства ЗША ў Беларусі прапаноўвалі сабраць пазлы з карты Паўночнай Амерыкі. Некаторыя расійскія ўдзельнікі выстаўкі былі апрануты ў форму часоў Вялікай Айчыннай вайны, а на стэндзе Ірана гасцей вітала жанчына ў традыцыйным усходнім адзенні...

Але ж не варта, думаецца, казаць, што галоўным героем выстаўкі, сталася, натуральна, Яе Вялікасць Кніга... Усе гэтыя тысячы кніжных навінак хацела гартаць, чытаць, набыць... І многія госці Міжнароднага кніжнага кірмашу менавіта гэтак і рабілі.

Галоўнымі ж прадметамі ўвагі кніжнага форуму сталіся, натуральна, тэма 70-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне ды маладзёжная тэма, бо, як вядома, 2015-ы абвешчаны ў Беларусі годам моладзі. Акрамя таго, на выстаўцы ўшанавалі лаўрэатаў конкурсу маладых літаратараў "Першы раздзел", а таксама тут адбылося ўзнагароджанне пераможцаў 54-га Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі" (у якім, дарэчы, прыняла ўдзел рэкордная колькасць выдавецтваў: аж 46!) ды Міжнароднага конкурсу патрыятычнага плаката моладзі краін СНД "Нам дарагі мір", прысвечанага 70-годдзю Вялікай Перамогі.

У якасці заключэння

У мінулым нумары "К" я пісаў пра тое, што культурнымі краіны пакуль даволі слаба выкарыстоўваюцца выстаўкі, падобныя да гэтай. Як і ўсе астатнія — турыстычныя, эканамічныя, інфармацыйна-тэхналагічныя, — дзе можна не толькі годна заявіць пра сябе, зладзіць рэкламу сваёй установы, але і прадставіць на суд глядачам ды гасцям міжнароднага форуму свой цікавы праект, знайсці такім чынам для яго спонсара, мецэната ці суаўтара...

Дык вось. Адною з нямногіх устаноў культуры, якія "засвяціліся" на XXII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, стаўся Замкавы комплекс "Мір". Музейшчыкі прадставілі гасцям форуму шматлікія выданні па гісторыі, каталогі, зборнікі навуковых канферэнцый, кнігі па сваіх вернісажах ды многае іншае. Да таго ж тут жа можна было набыць разнастайную сувенірную прадукцыю, якая, як распавялі мне супрацоўнікі, разляталася проста на ўра...

Не варта і казаць, што дзякуючы адносна невялікаму стэнду музей у Міры стаў яшчэ больш вядомы ў свеце. Я на свае вочы бачыў, як падыходзілі прадстаўнікі Кітая, Расіі, Ірана, як уважліва госці міжнароднага маштабнага мерапрыемства гарталі кнігі, задавалі пытанні, набывалі сувеніры... Чым не прыклад для пераймання іншымі музейнымі ўстановамі Беларусі, у першую чаргу — з Мінска? Пытанне, як падаецца, — з ліку рытарычных...

Фотасюжэт нумара

"Мяцеліца" паказала...

Падчас Конкурсу беларускіх танцаў "Мяцеліца", што адбыўся ў сталіцы 8 лютага, танцавальныя пары з многіх куткоў Беларусі паказалі, на якім узроўні захоўваецца і перадаецца нацыянальная танцавальная культура. Развагі пра тое, як імпрэзе развівацца далей, чытайце ў рэпліцы Алены Ляшкевіч на старонцы 3.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГА (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ; рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПЛАК, Яўген РАПІН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАЎ, Аліна САЎЧАНКА; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД; карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС. Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасцю імя і імя на бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2015. Наклад 5 888. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падысканна ў друку 13.02.2015 у 18.00. Замова 575. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". Падысканна ў друку ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Зваротная сувязь:
лісты, рэплікі і каментарыі

Рэфлексіі па фэсце

Пасля Конкурсу традыцыйных танцаў "Мяцеліца", што прайшоў 8 лютага ў Мінску, атрымалася паразмаўляць з некаторымі арганізатарамі і экспертамі.

Старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп сказаў, што такое задавальненне, як у гэты дзень, атрымаў хіба на "Берагіні". Тое, што "Мяцеліца" праходзіць у рэчышчы руху "Берагіні", падкрэслівае аўтар ідэі абедзвюх імпрэз — этнахарэограф Мікола Козенка. Ён прапануе, каб Міністэрства культуры краіны надало статус міжнароднага — фестывалю "Берагіня", рэспубліканскага — Конкурсу выканаўцаў народнага танца "Мяцеліца". Для гэтага ёсць падставы: на "Берагіню" прыязджаюць гурты з Украіны ды Расіі, а геаграфія ўдзельнікаў "Мяцеліцы" ўжо другі год ахоплівае вялікую частку Беларусі. Сёлета былі ўдзельнікамі з Капаткевічаў, Лоева, Полацка, Століна, Гомеля, Слуцка, Буда-Кашалёва, Асіповічаў, шмат пар з Мінска.

Мікола Козенка сцвярджае: "Нам патрэбна Дзяржаўная праграма "Традыцыйная культура і моладзь Беларусі". Прадмет "Беларускі народны танец" павінен быць уведзены ў праграмы агульнаадукацыйных школ, ДШМ, каледжаў культуры і мастацтваў і ВНУ. Як казаў славуці Рыгор Шырма: "Заспявае школа — заспявае народ". А традыцыйная харэаграфія знітавана з песняй, з інструментальнай музыкай. "Берагіня" на сёння — гэта дасканалая сістэма этнавыхавання дзяцей і падлеткаў. Такі досвед варты пашырэння".

Кандыдат гістарычных навук Таццяна Кухаронак, сябра журы, — таксама за пашырэнне выкладання традыцыйнага танца. Яна лічыць, што танцаваць можа кожны. Важна даць магчымасць далучыцца да традыцыйнай танцавальнай культуры з дзяцінства. Нароўні з фізічнай, гэта і эмацыйная нагрузка, якая спрыяе развіццю асобы.

Думкамі падзяліўся і сябра журы, загадчык арганізацыйна-творчага аддзела Любанскага РДК, мастацкі кіраўнік узорнага фальклорнага ансамбля "Верабейкі" Сяргей Вискварка. Ён лічыць, што даўно наспела патрэба ў вялікім міжнародным фальклорным фестывалі, які праводзіўся б у Мінску, пры падтрымцы Міністэрства культуры. У якасці прыкладу прыводзіць фестываль "Пакроўскія званы" ў Вільнюсе. Выступленні нашых бабуль у вялікіх урачыстых залах — вось што ўзняло б прэстыж традыцыйнай культуры ў грамадстве, адзначыў Сяргей Георгіевіч. З боку гледача-аматара традыцыйнай культуры цяжка не пагадзіцца. Ну гэта ж казка была б: не трэба нікуды ехаць, бабулі з'ехаліся б у Мінск, дый яшчэ і замежныя гурты паглядзець!..

Што да будучыні "Мяцеліцы", то афіцыйная падтрымка фэсту, канешне, патрэбна. Як паказаў прыклад Летняй школы традыцыйнага танца "Пятровіца" ў Любанскім раёне, ідэі нараджаюцца з ініцыятывы. Але з падтрымкай мясцовай улады, устаноў культуры яны ўдасканальваюцца. Таму застаецца наладжваць кантакты з установамі культуры, што маглі б накіраваць танцораў на наступны конкурс, і спадзявацца на дапамогу з боку Міністэрства культуры.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

На энтузіязме?

На сайце "К" з'явіўся каментарый пад артыкулам "Дык дзе яно, гэтае "наперад"?" у № 4 ад работнікаў устаноў культуры Чавускага раёна. Прыводзім яго цалкам:

"Звяртаем увагу на вельмі нізкую аплата працы ва ўстановах культуры Чавускага раёна. Спецыялісты з сярэднеспецыяльнай і вышэйшай адукацыяй атрымліваюць заробак у межах 2 — 2,5 мільёна рублёў у залежнасці ад стажу працы. Ён на ўзроўні нізкакваліфікаваных работнікаў і ніжэй за сярэднюю пенсію. Заробак складаецца з аклада, прэміяльных і кантрактных выплат. Апошнія складаюць усяго 5%, у той жа час як у іншых раёнах — 30-50%. Чым работнікі культуры Чавускага раёна горшыя за работнікаў культуры Крычаўскага, Хоцімскага ды іншых раёнаў, у якіх знайшлі магчымасць узяць заробак за кошт больш высокіх кантрактных выплат? Звяртаемся праз газету да А.А. Сінкаўца з просьбай паспрыяць у павелічэнні нам памеру кантрактных выплат.

РДК у Чавусах закрыты, бо знаходзіцца ў аварыйным стане. З года ў год у аблвыканкаме не могуць знайсці сродкі на рамонт, а для раённага бюджэту гэта непад'ёмныя траты (20% ад гадавога бюджэту раёна)..."

Ліст каментуе начальнік Галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Магілёўскага аблвыканкама Анатоля СІНКАВЕЦ:

— Па першым пытанні. Буду разбірацца з гэтым канкрэтным выпадкам. Так, заробкі ў работнікаў культуры сёння вельмі маленькія. Але ёсць магчымасць накіроўваць пазабюджэтныя сродкі на павышэнне зароботнай платы пры ўмове, што чалавек працуе добрасумленна. Ды яшчэ 29-ы Дэкрэт Кіраўніка дзяржавы дазваляе надбаўку за якаснае выкананне прафесійных абавязкаў да 50% акладу. Чаму для стымулу не выкарыстоўваюцца гэтыя рычагі?

Па Чавускім доме культуры. Яго рамонт стаіць у плане. Быў зварот жыхароў горада на гэты конт. Як толькі адкрыецца крыніца фінансавання, распачнецца і рэканструкцыя дадзенага будынка. Дакументацыя на правядзенне названых работ ужо гатова.

Паважаныя члены калегіі і ўдзельнікі пасяджэння!

Рад вітаць усіх вас у гэтай зале і выказаць удзячнасць за плённую працу ў мінулым годзе!

Як неаднойчы падкрэсліваў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка, нацыянальная культура з'яўляецца адной з фундаментальных асноў незалежнасці краіны, неад'емнай часткай дзяржаўнай ідэалогіі Рэспублікі Беларусь.

Культура, як адзначыў Кіраўнік дзяржавы ў выступленні на 42-м З'ездзе Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі, — вось тое, што робіць беларуса беларусам, а не проста "тутэйшым", у якім бы месцы зямнога шару ён ні знаходзіўся.

Дзяржава аказвае нам высокі давер і пастаянную падтрымку. У 2014 годзе ганаровыя званні Рэспублікі Беларусь атрымалі 28 работнікаў культуры, ордэнамі і медалямі ўзнагароджаны 48 чалавек.

На гэта мы павінны адказаць актыўным удзелам у вырашэнні за-

Тэзісы даклада Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса СВЯТЛОВА на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры "Аб рабоце арганізацый культуры ў 2014 годзе і задачах на 2015 год"

"Сфера культуры знаходзіцца на этапе істотных пераўтварэнняў"

дач сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны.

Сёння **культурны палетак Беларусі** ўключае ў сябе больш за 7 тысяч арганізацый культуры, сярод якіх — 46 тэатральна-відовішчных арганізацый, каля 2,9 тыс. клубных устаноў, амаль 3 тыс. бібліятэк, 152 музеі, 99 кінатэатраў, 3 установы вышэйшай і 19 устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі, 2 гімназіі-каледжы і 442 дзіцячыя школы мастацтваў, у якіх працуюць каля шасцідзесяці чатырох з паловай тысяч спецыялістаў.

Аб'ём **бюджэтных сродкаў на ўтрыманне і развіццё сферы культуры** (без уліку сродкаў на капітальнае будаўніцтва), паводле папярэдніх даных, склаў 0,46% ад валавога ўнутранага прадукту, або каля 3,5 трлн. рублёў.

Ад пазабюджэтнай дзейнасці арганізацый культуры атрыманы сродкі ў памеры 1065 млрд. рублёў, што на 26,4% больш, чым у 2013 годзе. Звыш 80% пазабюджэтнага даходу забяспечваецца выручкай ад аказання платных паслуг насельніцтву. Акрамя таго, на развіццё культурнай дзейнасці прыцягваецца спонсарская дапамога ў памеры 48,1 млрд. рублёў — у 1,2 раза больш, чым у 2013 годзе.

Выдаткі на культуру за кошт бюджэтнага фінансавання з разліку на аднаго жыхара ў сярэднім па рэспубліцы склаў 2,4 базавыя велічыні пры нарматыве дзяржаўнага сацыяльнага стандарту 1,3 базавыя велічыні.

Разам з тым у 2014-м узровень сярэднямесячнай зароботнай платы работнікаў культуры склаў 60,6% ад сярэдняй зароботнай платы па краіне. У той жа час у галіне адукацыі гэтыя суадносіны склаў 67,6%, аховы

Міністр культуры Барыс Святлоў пад час прэс-канферэнцыі перад пасяджэннем калегіі.

Працэс аптымізацыі праходзіў у кожнай вобласці своеасабліва, што адлюстравана, у прыватнасці, у дынаміцы кадравага складу арганізацый культуры.

У цэлым па рэспубліцы колькасць устаноў культуры, якія знаходзяцца ў камунальнай уласнасці, скарацілася на 1 168 адзінак, пры гэтым 1 046 адзінак, або 90% ад агульнай колькасці "аптымізаваных" устаноў, склалі культуру-асветніцкія установы (публічныя бібліятэкі і клубы).

Праведзеная работа выявіла шэраг "вузкіх месцаў", звязаных, напрыклад, з адсутнасцю агульных падыходаў да вызначэння аптымальнай штатнай колькасці аднатыпных арганізацый і састарэласцю кваліфікацыйных патрабаванняў да работнікаў.

Трэба правесці якасны аналіз **аптымізацыі**, яе ўплыву на задавальненне культурных запяў насельніцтва.

У галіне **матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння** сферы культуры ў 2014 годзе ўдалося вырашыць некаторыя праблемы, але частка з іх не страчвае сваёй вастрын.

У 2014-м за кошт сродкаў Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы вяліся работы на 18 аб'ектах. 4 з гэтых аб'ектаў уведзены ў эксплуатацыю, у тым ліку:

— "Рэканструкцыя і рамонт комплексу будынкаў і збудаванняў кінастудыі "Беларусьфільм" з будаўніцтвам аб'ектаў тэхналагічнага

здароўя — 77,5%. Прынятыя ў мінулым годзе рашэнні аб "кропкавым" павелічэнні зарплаты настаўнікам і медыцынскім работнікам прывядуць да яшчэ большага павелічэння гэтага разрыву ў 2015-м.

Таму сёння на калегіі прапаную абмеркаваць **магчымыя ў сучасных эканамічных умовах шляхі ўдасканалення матэрыяльнага стымулявання ў сферы культуры** за кошт як бюджэтных, так і пазабюджэтных сродкаў.

2014 год адзначаны важнай падзеяй у **прававым рэгуляванні ў сферы культуры**: Міністэрствам культуры распрацаваны праект Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры, які з'яўляецца першым і пакуль адзіным у свеце. Спадзяюся, што ён знойдзе падтрымку ў парламенце і ў 2016 год культуры ўвойдзе з новым Кодэксам.

У 2014-м праведзена сістэмная **аптымізацыя сеткі арганізацый культуры і іх штатнай колькасці**. Але пры гэтым галоўнай мэтай было не механічнае скарачэнне штатаў, а стварэнне і ўкараненне мадэлі найбольш эфектыўнага выкарыстання наяўных працоўных і матэрыяльных рэсурсаў.

Агульная колькасць работнікаў у галіне культуры за перыяд аптымізацыі (у 2013 — 2014 гадах) зменшылася амаль на 6 800 штатных адзінак, або на 9,5%, у тым ліку ва ўстановах культуры рэспубліканскага падпарадкавання — на 12,1%, установах культуры, якія знаходзяцца ў камунальнай уласнасці, — на 9%.

Эканамічны эффект ад праведзенай у 2013 — 2014 г. аптымізацыі (з улікам прагнозу на 2015 г.) ацэньваецца прыкладна ў 294 млрд. рублёў.

прызначэння на вызваленай ад вытворчых будынкаў тэрыторыі" (3-я чарга, 1 пускавы комплекс);

— "Рэстаўрацыя з прыстасаваннем помніка архітэктуры XIX стагоддзя — сядзібнага дома ў в. Чырвоны бераг Жлобінскага раёна (5 пускавы комплекс)";

— "Карэкціроўка праекта рэстаўрацыі і прыстасавання гісторыка-культурнай каштоўнасці — палаца XIX стагоддзя ў в. Залессе Смагонскага раёна";

— "Рэканструкцыя з рэстаўрацыяй помніка архітэктуры XVIII стагоддзя — Свята-Пакроўскага манастыра ў г. Талачын Віцебскай вобласці" (1-я чарга).

Капітальны рамонт у мінулым годзе праводзіўся на 20 аб'ектах. Закуплены музычныя інструменты і абсталяванне на агульную суму каля 19,0 млрд. рублёў, што на 2 млрд. рублёў больш, чым у 2013-м...

Аднак у апошнія гады назіраецца тэндэнцыя зніжэння аб'ёмаў бюджэтнага фінансавання сферы культуры і, як вынік, недахоп сродкаў на будаўніцтва ды капітальны рамонт, на абнаўленне фондаў музычных інструментаў. Адной з праблем вытворчасці будаўніча-мантажных работ з'яўляецца нізкая якасць іх выканання і адсутнасць належнага кантролю з боку тэхнічнага нагляду заказчыка. Істотна ўплывае на дзейнасць арганізацый культуры неўкамплектаванасць альбо ўвогуле адсутнасць кваліфікаванага тэхнічнага і эксплуатацыйнага персаналу. Над вырашэннем гэтых праблем нам давядзецца працаваць у 2015 годзе ў першую чаргу...

Працяг артыкула
чытайце на старонках 4 — 5.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

Аналіз развіцця **асобных напрамкаў у сферы культуры** і дзейнасці адпаведных арганізацый культуры паказвае складанасць працэсаў, якія там адбываюцца, своеасабліваць і сацыяльна-эканамічную эфектыўнасць гэтых відаў дзейнасці...

Так, у **сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны** ў 2014 годзе, згодна з Дзяржпраграмамі "Замкі Беларусі" і "Культура Беларусі", работы вяліся, адпаведна, на 19 помніка абарончага дойлідства і 16 аб'ектах спадчыны.

Міністэрствам культуры нададзена значная ўвага пытанням аптымізацыі работы па ўліку аб'ектаў спадчыны і ўдасканаленні крытэрыяў іх адбору для

святкаванне 70-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і культурная праграма Чэмпіянату свету па хакеі.

Тэатрамі краіны праведзена 8 825 паказаў спектакляў, што на 295 больш у параўнанні з паказчыкамі 2013-га. Колькасць наведванняў пастаноў складала 2 067 690 і ў параўнанні з 2013 годам павялічылася амаль на 216,6 тыс. чалавек.

Паказана 139 прэм'ерных спектакляў. Найбольш значнымі прэм'ерамі сталі оперы "Рыгалега" Вердзі і "Пікавая дама" Чайкоўскага, балеты "Жарптушка" Стравінскага і "Лаўрэсія" Крэйна — у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь; "Тата" Багаслаўскага, "Дон Жуан" Малера — у На-

Разам з тым занепакоенасць дзеячаў тэатра выклікае практыка прымянення працэнта запаўняльнасці глядзельнай залы ў якасці паказчыка эфектыўнасці выкарыстання бюджэтнай падтрымкі, якая, на іх думку, абмяжоўвае камерцыйную ініцыятыву тэатра, скіроўвае рэпертуарную палітыку тэатраў у забаўляльны бок і перашкаджае эксперыментальнай рабоце, а таксама закладзена ў Дзяржаўнай праграме "Культура Беларусі" неабходнасць штогадовага павелічэння колькасці спектакляў і глядачоў, якая ўваходзіць у супярэчнасць з рэальнымі магчымасцямі творчых калектываў, істотныя цяжкасці з замацаваннем у рэгіянальных тэатрах маладых спецыялістаў з вышэйшай тэатральнай адукацыяй. Гэтыя і

Разам з тым наспела неабходнасць распрацоўкі і рэалізацыі, у адпаведнасці з даручэннямі Кіраўніка дзяржавы, новых канцэпцый правядзення буйных музычных фестываляў і святаў, прыняцця мер па павышэнні выканальніцкага майстэрства артыстаў эстрады, прыярытэтанай падтрымкі стварэння новых канцэртных праграм беларускіх кампазітараў і выканаўцаў ды іншых. Спадзяюся на вашу зацікаўленую размову па гэтых пытаннях у ходзе калегіі.

У сферы **выяўлення і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва** было праведзена больш за сто выставак, найбуйнейшымі з якіх сталі праект "Дзесяць стагоддзяў мастацтва Беларусі" і выстаўка сучаснага мастацтва "Avant-gARTe. От квадрата до объекта".

Беларускія мастакі ўнеслі значны ўклад у аздабленне Палаца Незалежнасці і новага будынка Беларускага дзяржаўнага Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Па выніках працы за 2014 год скульптар Сяргей Бандарэнка, жывапісец Уладзімір Ганчарук і калектыву Цэнтра сучаснага мастацтва сталі лаўрэатамі спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва.

Разам з тым выклікае заклапочанасць адсутнасць планаванага падыходу да манументальнай прапаганды. Патрабуецца наладжванне сістэмнай работы па набыцці твораў мастацтва, у першую чаргу — з буйных рэспубліканскіх выставак, работ мясцовых мастакоў у рэгіёнах, а таксама па фарміраванні ў музеях калекцый дызайнерскіх

"Сфера культуры знаходзіцца на этапе істотных пераўтварэнняў"

Тэзісы даклада Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса СВЯТЛОВА на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры "Аб рабоце арганізацый культуры ў 2014 годзе і задачах на 2015 год"

ўключэння ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей, які змяшчае 5 527 аб'ектаў. Выкананы значны аб'ём работы па выдачы заключэнняў па навукова-праектнай дакументацыі, дазваляў на выкананне рэстаўрацыйных работ. Зацверджана 39 праектаў зон аховы для 72 помнікаў археалогіі, архітэктуры і гісторыі.

Складзены план работы па падрыхтоўцы дасье для іх уключэння ў Спіс сусветнай спадчыны UNESCO.

Распачата падрыхтоўка матэрыялаў для ўключэння Мсціслава і Паставаў у міжнародны праект па развіцці культурных стратэгіяў гістарычных гарадоў Савета Еўропы (COMUS).

Але сёння існуе шэраг нявырашаных праблем, звязаных з укараненнем больш эфектыўных метадаў кіравання ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны, павышэннем адказнасці ў забеспячэнні захавання гісторыка-культурных каштоўнасцей і выкарыстання іх патэнцыялу ў эканамічным, сацыяльным і культурным жыцці. Спадзяюся, што гэтыя пытанні стануць прадметам зацікаўленага прафесійнага разгляду на калегіі і дазваляць выпрацаваць канкрэтныя падыходы да іх вырашэння.

Для **прафесійнага мастацтва** 2014 год стаў вельмі багатым на цікавыя творчыя падзеі.

Міністэрствам культуры праведзена **35 дзяржаўных спецыяльных мерапрыемстваў**, у тым ліку 11 — з удзелам Кіраўніка дзяржавы. Вялікі грамадскі рэзананс у нашай краіне і за яе межамі атрымалі маштабнае

цыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы; "Пясняр" В.Дранько-Майсюка, "Хітрыкі Ханумы" А.Цагарэлі — у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага; "Рамэа і Джульета" Шэкспіра, мюзікл "Дыліжанс" У.Кандрусевіча паводле Мапа-сана — у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Якуба Коласа; "Дэман" па М.Лермантаву — у Гродзенскім абласным тэатры лялек; мюзікл "Шалом алейхем! Мір вам, людзі!" А.Хадоскі — у Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры; канцэртная праграма "Авертайм" — у Маладзёжным тэатры эстрады ды іншыя.

У 2014 г. адбыліся V Мінскі міжнародны Калядны оперны форум і I Мінскі Калядны конкурс вакалістаў, Міжнародны маладзёжны тэатральны форум "M.@rt.кантакт" у Магілёве, Міжнародны фестываль тэатраў лялек у Мінску, Міжнародны тэатральны фестываль "Белая Вежа" ў Брэсце, Міжнародны тэатральны фестываль "Славянскія тэатральныя сутрэчы" ў Гомелі, Свята тэатральнага лялечнага мастацтва "Лялькі над Нёманам" у Гродне ды іншыя цікавыя творчыя праекты, а таксама III Рэспубліканскі конкурс тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія".

Прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне" адзначана пастаноўка балета В.Кузняцова "Вітаўт" у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Рэспублікі Беларусь.

іншыя праблемныя пытанні тэатральнай сферы таксама стануць сёння прадметам нашага абмеркавання.

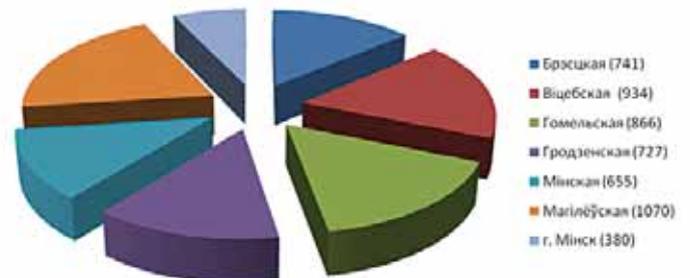
Дзяржаўнымі **канцэртнымі арганізацыямі** краіны праведзена больш за 6 200 мерапрыемстваў, якія наведвала амаль паўтара мільёна чалавек, што перавышае адпаведныя паказчыкі 2013 года. Музычнымі і харэаграфічнымі калектывамі паказана больш за 250 новых канцэртных праграм. Вядучай канцэртнай арганізацыяй краіны з'яўлялася Беларуская дзяржаўная філармонія, калектывамі якой створана 126 новых канцэртных праграм, праведзены выступленні ў розных рэгіёнах Беларусі і 14 замежных краінах.

Паводле дзяржаўнага заказу набыта каля 100 сачыненняў беларускіх кампазітараў. На гэтыя мэты ў 2014 годзе было выдаткавана больш за 170 млн. рублёў з рэспубліканскага бюджэту.

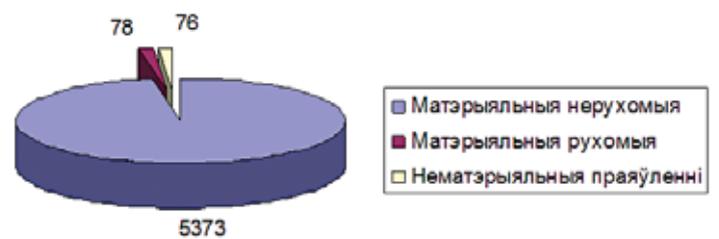
Значнымі падзеямі сталі буйныя музычныя фестывалі, святы і конкурсы, сярод якіх — XXIII Міжнародны фестываль мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", XV Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне, свята "Купалле" ("Александрыя збірае сяброў"), 40-ы Міжнародны фестываль "Беларуская музычная восень", Міжнародны конкурс піяністаў "Мінск-2014" ды іншыя.

Спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва ўзнагароджаны ансамбль песні і танца "Медуніца" Магілёўскай абласной філармоніі.

Колькасць нерухомах гісторыка-культурных каштоўнасцей па абласцях (5373)

Колькасць гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь па відах

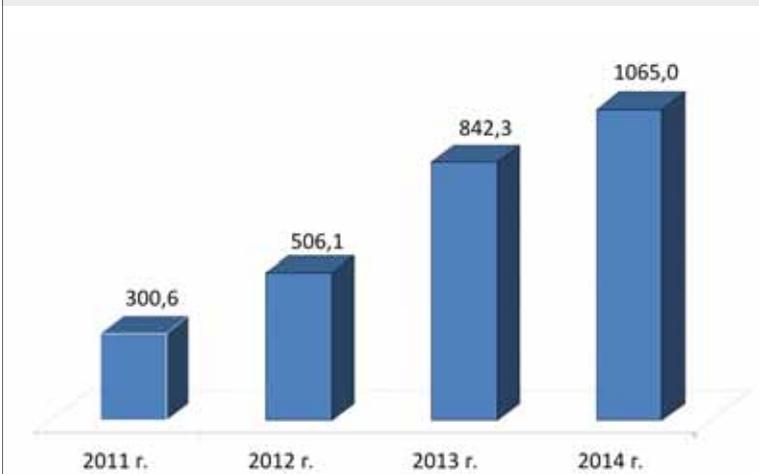
За кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту набыты творы мастацтва на суму 3 млрд. 115 млн. рублёў, што ў 4 разы больш, чым у 2013 годзе. У рэгіёнах на гэтую мэту накіравана 1 млрд. 242 млн. рублёў.

За кошт бюджэтных і спонсарскіх сродкаў створаны шэраг работ манументальнага мастацтва. Сярод іх — памятны знак, прысвечаны аперацыі "Баграціён" у Светлагорскім раёне Гомельскай вобласці, помнікі вялікаму князю Альгерду ў Віцебску і князю Ізяславу ў Заслаўі, Максіму Танку ў Мядзеле, Уладзіміру Мулявіну ў Екацярынабургу ды шэраг іншых. На гэтыя мэты з рэспубліканскага бюджэту выдаткаваны 1 млрд. 444 млн. рублёў.

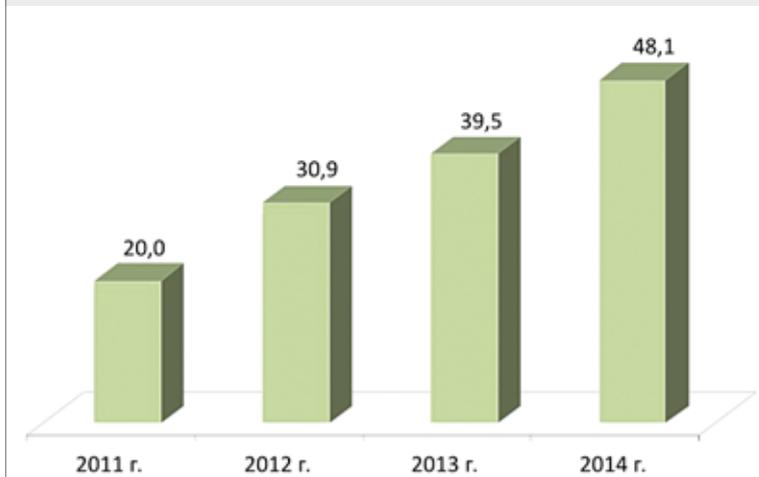
работ. Шляхі вырашэння гэтых праблем стануць прадметам разгляду на калегіі.

У сферы **кінематаграфіі** ў 2014 годзе працягвалася рэалізацыя новага механізма дзяржаўнай падтрымкі развіцця фільмавытворчасці шляхам выдзялення сродкаў кінавытворцам на конкурснай аснове. Аб'ём такой падтрымкі склаў звыш 60 млрд. рублёў (прыкладна 65 працэнтаў ад аб'ёму фінансавання 2013 года), што дазволіла стварыць 45 назваў стужак і адзінак кіналетпісу (на трэць менш, чым у 2013-м). Сістэмаўтваральнай арганізацыяй кінематаграфіі заставалася Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм", якая выпусціла 7 ігравых, 14 дакументальных і 7 анімацыйных фільмаў.

Рост пазабюджэтных даходаў арганізацый культуры, млрд. руб.

Рост спонсарскай дапамогі арганізацыям культуры, млрд. руб.

Разам з тым новы, канкурэнтны механізм аказання частковай дзяржаўнай падтрымкі фільмавытворчасці пакуль не прывёў да фарміравання рэальнага канкурэнтнага асяроддзя ды кінарынку і не дазволіў прыцягнуць значныя аб'ёмы пазабюджэтных сродкаў у галіну.

Аб'ём дзяржаўнай падтрымкі фільмавытворчасці знізіўся на 33 млрд. рублёў і склаў 60,1 млрд. рублёў. Гэта прывяло да адпаведнага памяншэння колькасці карцін і сюжэтаў кіналетатэкі (у 2013 годзе — 66, у 2014-м — 45). Аднак у сучаснай эканамічнай сітуацыі кінавытворцам, перш за ўсё — кінастудыі "Беларусьфільм", трэба перастаць разлічваць толькі на дзяржаўнае фінансаванне і шырэ прыцягваць у фільмавытворчасць пазабюджэтныя сродкі.

Нізкай з'яўляецца акупнасць фільмаў у неігравай і анімацыйнай формах. Беларускае кінамастацтва недастаткова прадстаўлена на кінаэкранах і тэлеканалах краіны.

У параўнанні з 2013 годам колькасць наведванняў кіназатраў зменшылася на 1,4 млн. чалавек і склала 14,9 млн. чалавек. Трэба прааналізаваць усе прычыны зніжэння колькасці глядачоў, звярнуўшы асаблівую ўвагу на якасць кінапрадукцыі.

Міністэрствам культуры па даручэнні Урада ў снежні 2014 года была праведзена спецыяльная калегія, на якой разгледзелі праект Стратэгіі развіцця кінамастацтва Рэспублікі Беларусь на 2015 — 2020 гады.

Аднак, мяркую, што сёння, у больш шырокай аўдыторыі, нам трэба яшчэ раз вярнуцца да разгляду ідэя-мастацкіх праблем развіцця кінавытворчасці, якасці айчыннай кінапрадукцыі, вырашэнне якіх дазволіць павысіць попыт на яе.

Працягвалася супрацоўніцтва Міністэрства культуры з **творчымі саюзамі Беларусі**, якія аб'ядноўваюць больш за 9 000 творцаў краіны. У мінулым годзе

гэтымі саюзамі было праведзена больш за 400 мерапрыемстваў.

Сёння на калегіі мы павінны абмеркаваць шляхі далейшага развіцця ўзаемадзеяння Міністэрства і творчых саюзаў, прычым з акцэнтам не на дзяржаўную падтрымку ды пашырэнне льгот, а на развіццё іх паўнаважнага партнёрства з дзяржаўнымі структурамі.

Станоўчая дынаміка назіраецца ў **музейнай сферы**. У 2014 годзе Музейны фонд павялічыўся больш чым на 58 тыс. адзінак і склаў амаль 3,2 млн. музейных прадметаў. Колькасць наведванняў музеяў павялічылася на 413 тыс. чалавек і склала больш за 5,8 млн. наведванняў. У 2014-м былі арганізаваны 4 222 выстаўкі, што на 361 больш, чым у папярэднім годзе.

Адкрыты новы будынак Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Музей-сядзіба Агінскага ў в. Залесе Гродзенскай вобласці, Музей-дача Васіля Быкава пад Мінскам, Музей гісторыі слупкіх паясоў у Мінскай вобласці і новая экспазіцыя ў паўднёва-ўсходняй казарме Брэсцкай крэпасці "Музей вайны — тэрыторыя міру", калектывы стваральнікаў якіх адзначаны спецыяльнымі прэміямі Кіраўніка дзяржавы, і шэраг іншых. Адною з важных падзей года стаў II Нацыянальны музейны форум у Гомелі.

Сёння патрабуюць свайго вырашэння праблемы паляпшэння ўмоў захоўвання фондавых калекцый, уніфікацыі і мадэрнізацыі сістэмы ўліку музейных прадметаў, інфарматызацыі музейнай сферы. Спадзяюся, што вашы меркаванні па гэтых пытаннях будуць агучаны сёння.

Паслугамі **публічных бібліятэк** у 2014 годзе карысталася звыш 3,4 млн. чалавек, што на 4% менш, чым у 2013-м. Ахоп насельніцтва бібліятэчным абслугоўваннем пакуль застаецца досыць высокім. Карыстальнікам публічнай бібліятэкі з'яўляецца амаль кожны трэці грамадзянін краіны.

З 2011 года ў рэспубліцы па чаўся эксперымент па аб'яднанні публічных і школьных бібліятэк у сельскай мясцовасці. На сённяшні дзень функцыянуюць 444 аб'яднаныя бібліятэкі, больш за 90 працэнтаў якіх засталіся ў падпарадкаванні органаў кіравання культурай.

Камп'ютарызавана 74% ад агульнай колькасці публічных бібліятэк рэспублікі. Да Інтэрнэту падключаны 62% бібліятэк. Тэмпы камп'ютарызацыі публічных бібліятэк ставяць пад пагрозу выкананне задання Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады па абсталяванні бібліятэк камп'ютарнай тэхнікай і закупцы праграмага забеспячэння.

У сферы **народнай творчасці і культурна-асветнай дзейнасці ўстановы** на працягу 2014 года з удзелам мастацкіх калектываў народнай творчасці было праведзена больш як 120 тыс. канцэртаў і спектакляў, звыш 45 тыс. тэатралізаваных святаў і абрадаў, больш за 40 тыс. выставак твораў народнага мастацтва.

Найбольш знакавымі сталі фестывалі "Покліч Палесся", "Вясновы букет", "Звіняць цымбалы і гармонік", "Берагіня", "Залатая пчола", III Міжнародны форум "Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства".

Спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзяржаўнай культуры і мастацтва за 2014 год узнагароджаны калектыву Неглюбскага сельскага цэнтра ткацтва Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці.

Дзеля захавання пераемнасці творчых традыцый неабходна актывізацыя дзейнасці больш як 13 тыс. клубных фарміраванняў для дзяцей.

Адукацыя і навука ў сферы культуры. У сістэму адукацыі ў сферы культуры ўваходзяць 470 устаноў. У 2014 годзе паспяхова прайшла акрэдытацыя Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і 7 каледжаў у сферы культуры. Устаноўвы вышэйшай адукацыі распрацавалі сістэмы менеджменту якасці і сертыфікацыі сваёй дзейнасці. Усе спецыяльнасці I ступені забяспечаны адукацыйнымі стандартамі трэцяга пакалення.

Заахвочваннямі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі адзначана 109 чалавек і 17 творчых калектываў. Са сродкаў фонду выдзелена 6 грантаў на рэалізацыю праектаў, накіраваных на развіццё здольнасцей маладых талентаў, на агульную суму амаль 900 млн. рублёў.

Разам з тым замацоўваецца тэндэнцыя штогадовага зніжэння колькасці залічаных ва ўстановы і вышэйшай, і сярэдняй спецыяльнай адукацыі ў сферы культуры. Сёння вышэйшую і сярэднюю спецыяльную адукацыю па спецыяльнасцях культуры і мастацтва атрымліваюць 13 тыс. чалавек, што амаль на 700 чалавек менш, чым у 2013 годзе. У 2014-м навучэнцамі і студэнтамі стала амаль на 200 чалавек менш, чым у 2013 годзе.

Кантрольныя лічбы прыёму на бюджэтных месцы выканалі ва ўстаноўленым парадку толькі

10 з 21 устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі. Па спецыяльнасцях "Інструментальнае выканальніцтва (па напрамках)", "Музыказнаўства" конкурсная сітуацыя наогул адсутнічала. Выкананне планавага задання прыёму ўстановамі сярэдняй спецыяльнай адукацыі склала 98%.

На навуковую, навукова-тэхнічную і інавацыйную дзейнасць у сферы культуры ў 2014 годзе выдаткавана больш за 6,5 млрд. рублёў, што на 120 млн. рублёў больш, чым у 2013-м. Выконвалася 12 навуковых заданняў Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі". Працягвалася рэалізацыя Праграмы навуковага супрацоўніцтва Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на 2010 — 2015 гады.

Разам з тым наспела неабходнасць правядзення аналізу тэматыкі навуковых даследаванняў. Першачарговае права на бюджэтнае фінансаванне павінны мець даследаванні, вынікі якіх скіраваны на ўдасканаленне дзяржаўнай культурнай палітыкі.

З мэтай развіцця **міжнароднага супрацоўніцтва** падпісаны 7 пагадненняў і праграм узаемадзеяння ў сферы культуры. Праведзены Дні культуры Рэспублікі Беларусь за мяжой у 6 краінах і Дні культуры і Дні кіно 5 замежных краін у Рэспубліцы Беларусь.

Разам з тым наспела неабходнасць рэгламентацыі парадку правядзення міжнародных культурных мерапрыемстваў у мэтах атрымання ад іх найбольшага палітычнага і сацыяльнага эфекту, аптымізацыі бюджэтных выдаткаў.

Патрабаванні правядзення мерапрыемстваў па актыўным **прадстаўнічым беларускай дыяспары**, якіх за мяжой пражывае каля 3 мільёнаў, да рэалізацыі сумесных сацыяльна-культурных ініцыятыў у інтэрэсах Рэспублікі Беларусь.

У накірунку выхавання патрыятычнай самасвядомасці павінна развівацца супрацоўніцтва Міністэрства культуры са 180 арганізацыямі нацыянальных супольнасцей, члены якіх пражываюць у Беларусі. Іх членам трэба ўсведамляць сябе перш за ўсё грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, жыццё інтэрасамі нашай краіны.

Падзеі культурнага жыцця Беларусі 2014 года знайшлі шырокае адлюстраванне ў СМІ. Праведзена 6 прэс-канферэнцый, 4 прамых ліній і 10 інтэрв'ю Міністра культуры, апублікавана 3 425 артыкулаў у рэспубліканскіх і 2 055 у абласных газетах, выйшаў шэраг сюжэтаў у праграмах тэлебачання і радыё, паведамленняў на інтэрнэт-сайтах. У газеце "Культура" надрукавана 1 289 артыкулаў, у часопісе "Мастацтва" — 170 артыкулаў.

Паважаныя сябры! Вынікі нашай з вамі дзейнасці ў 2014 годзе сведчаць, што сфера культуры знаходзіцца на этапе істотных пераўтварэнняў. Таму ў 2015-м, які завяршае чарговую пяцігодку, мы павінны **сканцэнтраванна ўвагу на вырашэнні тых задач і праблем**, якія дазваляць забяспечыць паспяховае выкананне намечаных планаў.

Рыхтуючы гэтую калегію, мы вырашылі комплексна разгледзець праблемы перш за ўсё з пункта гледжання спецыялістаў-практыкаў.

Дзеля гэтага былі створаны **экспертныя групы** з ліку найбольш аўтарытэтных дзеячаў культуры і мастацтва. Выступленні прадстаўнікоў груп складуць аснову работы калегіі. Па выніках абмеркавання ў маім заключным выступленні будуць вызначаны прыярытэты развіцця галіны на 2015 год.

Дзякуй за ўвагу!

Пад час пасяджэння.

Якое месца ў жыцці сучаснага грамадства займае прафесійная музычная культура? У асноўным на гэтае пытанне мы можам адказаць, калі прааналізуем канцэртнае жыццё Беларусі і вызначым статус класічнай музыкі ў сродках масавай інфармацыі. На сённяшні дзень мінімальным спажывецкім бюджэтам на культурныя патрэбы насельніцтва рэспублікі адводзіцца 24 885 рублёў на чалавека ў месяц.

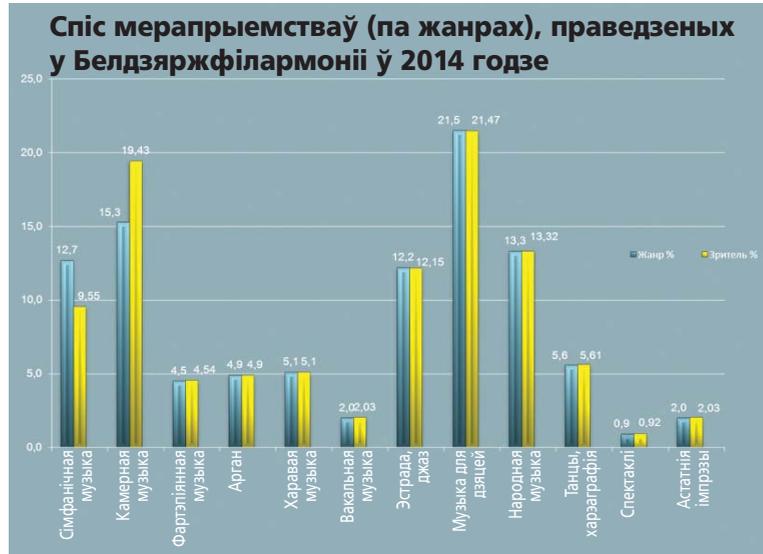
У музычным жыцці краіны найбольш уплывовай з'яўляецца дзейнасць галоўнай канцэртнай арганізацыі — Белдзяржфілармоніі, дзе назіраецца наступная сітуацыя: па выніках 2014 года ў абедзвюх канцэртных залах адбылося 314 праектаў. Прыярытэтнымі сталі праграмы, складзеныя з жанраў класічнай музыкі — сімфанічных, камерна-інструментальных, вакальных, фартэпіянных. З імі пазнаёміліся каля 40 тысяч слухачоў. І калі звярнуцца да гэтай аўдыторыі, відавочна, што прафесійная музыка больш заахвачвае падрыхтаваную публіку, інакш кажучы, культурную інтэлігенцыю, і не аказвае масавага ўплыву на шырокія плаі насельніцтва.

Канцэртнае жыццё акадэмічнага кірунку ў апошнія гады значна актывізавалася. Традыцыйныя міжнародныя фестывалі Уладзіміра Співакова, Юрыя Башмета, Велікодны фестываль Валерыя Гергіева, музычныя форумы, конкурсы піяністаў, юбілейныя канцэрты знакамітых музыкантаў і замежных зорак замацавалі пазіцыю класічнай музыкі. Аднак, калі думаць па-дзяржаўнаму аб духоўнасці нацыі, то ўзнікае пытанне: чаму сённяшнія падлеткі больш ведаюць Сяргея Лазарава, Макса Каржа, чым класікаў — Бетховена, Моцарта? Чаму ў іх Бах успрымаецца як выбух у памяшканні? Адказ можна знайсці ў школьнай праграме апошніх гадоў. І мы ўдзячны кіраўніцтву Міністэрства культуры, якое абмеркавала гэтыя праблемы на калегіі ў кастрычніку мінулага года з удзелам Урада ды вярнула музычнае выхаванне ў школы. Спадзяёмся на паспяховае рэалізацыю прынятых рашэнняў.

Па-другое, важна, якое месца займае класічная музыка ў сродках масавай інфармацыі, што маюць вялікі ўплыў на фарміраванне музычнай культуры насельніцтва. Размова тут ідзе аб папулярнасці і прамоцыі класічнага мастацтва. Сёння нас не можа задавальняць той дысбаланс, які ўтварыўся паміж класічнай і папулярнай музыкай у сусветнай інфармацыйнай прасторы. Безумоўна, у апошні час назіраюцца станоўчыя зрухі. Дастаткова нагадаць пра адкрыццё культуралагічнага тэлеканала "Беларусь 3", а таксама радыёканала "Культура" Беларускага радыё. Для часткі насельніцтва даступны каналы "Культура" (Расія) і "Mezzo" (Францыя). Але ж, у супрацьвагу ім, сёння дзейнічае дзевяць музычных тэлеканалаў забавляльнага жанру, дзе аб прафесійнай музыцы гавораць толькі ў рэкламе: "Купіце электронны будзільнік — і вы зможаце заснуць пад класічную музыку". На айчынных цэнтральных тэлеканалах — звыш 170 праграм. Музычныя запаланілі відэакліпы, поп-выканаўцы і праекты па "вытворчасці" зорак.

Дарэчы, у Барселоне, Парыжы, Лондане, Гамбургу існуе па дзве класічныя радыёстанцыі, у Галандыі іх пяць, адна з якіх створана спецыяльна для музыкі эпохі барока. Паводле даных сацыялагічных даследаванняў, амаль 40 працэнтаў моладзі слухаюць класічную музыку па радыё.

Здавалася б, установы культуры, якія тэлабачанне, выконваюць адны і тыя ж дзяржаўныя задачы, аднак так склалася, што яны не з'яўля-

Крокі да статусу музыкі

Аляксандр ГАРБАР, генеральны дырэктар Беларускай дзяржаўнай філармоніі

юцца сацыяльнымі партнёрамі. Зразумела, ім таксама неабходна зарабляць грошы, але ж гэтую форму зносін можна было б рэалізаваць у выпуску той жа сацыяльнай музычнай рэкламы, якой мала.

Недастаткова аналітычнага матэрыялу па музычнай культуры ў друку. Як паказаў аналіз публікацый, зроблены на апошняй калегіі Міністэрства, у васьмі рэспубліканскіх газетах праблемы музычнай спадчыны займаюць усяго 12 працэнтаў. На іх старонках мала дыскусій, "круглых сталюў", аналітычнага матэрыялу і крытыкі музыказнаўцаў.

У прасоўванні прафесійнага музычнага мастацтва асобна трэба вылучыць Інтэрнэт. У Еўропе існуюць камп'ютарныя гульнівыя цэнтры музычнай адукацыі для дзяцей, дзясяткі сайтаў аўтарскіх і калектыўных праектаў. Мы бачым вялікі магчымасці ў гэтым напрамку для Філармоніі дзяцей і юнацтва Белдзяржфілармоніі.

Як зрабіць класіку моднай? Як увесці яе ва ўжытак, каб стала зразумела, што яна павінна з'яўляцца значнай часткай нашага жыцця? Напрыклад, у вялікіх універмагах Японіі класічная музыка гучыць фонам, а ў Лондане адпачынкам для чалавека становіцца канцэрт на адкрытым паветры. Першым нашым крокам у гэтым кірунку стала трансляцыя канцэрта сімфанічнай музыкі на экране каля Гарадской ратушы, дзе пабывала звыш 2 000 чалавек.

У гэтым годзе Белдзяржфілармонія цалкам перайшла на электронную сістэму рэалізацыі білетаў, што таксама набліжае нас да агульнаеўрапейскай сістэмы арганізацыі канцэртнай дзейнасці.

Некалькі слоў аб гастрольнай палітыцы. Сёння змянілася геапалітычнае становішча. У Беларусь хлынулі замежныя гастралёры, і мы павінны апэратыўна рэагаваць на гэтую з'яву. Я не маю на ўвазе ставіць жалезную заслону. Мы павінны думаць, каб, па-першае, нам не навязвалі сурагатную, нізкапробную музыку, па-другое — каб гастралёры менш вывозілі валюту з дзяржавы, а дзяржава больш аказвала падтрымку нацыянальным музычным праектам. У такім выпадку прапаную Міністэрству зноў вярнуцца да практыкі рэспубліканскага штогадовага планавання гастрольнай дзейнасці дзяржаўных калектываў, каб існаваў сістэмны, а не хаатычны падыход.

Як вядома, цягам ужо трох гадоў мы працуем ва ўмовах новага гаспадарчага механізма, што дае падставу зрабіць некаторыя высновы. Мы разумеем, калі дзяржава выдзяляе датацыі, то за кожны рубель патрэбна несці адказнасць. І таму кожнай арганізацыі Пастановай Міністэрства культуры давялі паказчыкі запаўняльнасці залаў. Але ж як быць з прапагандай айчынай музычнай культуры? Якое тут знайсці выйсце? Бо вядома, што 75 працэнтаў слухачоў не заўсёды атрымліваецца прывабіць, улічваючы адзначаны вышэй асаблівасці рынку. Вось тут узнікае дылема, калі, з аднаго боку, дырыжор як мастак стварае айчыны творчы прадукт, а з іншага — музыканты кажучы: "Мы добра ўмеем граць тую музыку, якую прапануе дырыжор, і не разумеем, чаму пры такім раскладзе патрэбна вяртаць сродкі з нашай невялікай зарплаты". Тут неабходны дыферэнцыраваны падыход. Мяркую, што павінны існаваць прэферэнцыі на прапаганду айчынай музычнай культуры.

І апошняе, было б лепш, каб у нашай працы ўлічалі паказчыкі па арганізацыі гастролей замежных музыкантаў. Маецца на ўвазе, што на падрыхтоўку такіх праектаў спецыялістам патрабуецца ў два-тры разы больш часу, у параўнанні з арганізацыяй айчынных канцэртаў, але ж гэта не ўхвагодзіць у нарматыўнае фінансаванне. Іта, у сваю чаргу, негатыўна ўплывае на пашырэнне міжнароднай музычнай прасторы.

У цэлым, у якасці падвядзення вынікаў, сёння мы можам упэўнена казаць аб неабходнасці далейшага павышэння статусу класічнай музыкі ў культуры Рэспублікі Беларусь, падставы для чаго ўжо пачалі будавацца. Спадзяёмся на далейшае супрацоўніцтва і разлічваем на пазітыўнае садзейнічанне.

Рэгулярныя і разнастайныя прэм'еры спектакляў у драматычных, музычных і лялечных тэатрах, а таксама буйныя міжнародныя фестывалі, музычныя конкурсы, агляды ствараюць шырокую і шматколерную панараму яркага, багатага на крэатыўныя творчыя падзеі тэатральнага жыцця.

Можна з поўным правам сказаць, што ў беларускага глядача сёння даволі вялікі выбар.

Зараз на Беларусі стала і плённа працуе 28 дзяржаўных тэатраў, а таксама прыватныя Сучасны мастацкі тэатр, тэатр "Ч".

Структурная арганізацыя дзяржаўных тэатраў нашай краіны дазваляе праводзіць мэтанакіраваную дзяржаўную палітыку ў сферы сцэнічнага мастацтва і адначасова прадастаўляе магчымасць тэатральным дзеячам прафесійна працаваць ва ўмовах эстэтычнай свабоды з улікам зменлівасці глядацкіх патрабаванняў і кан'юнктуры рынку.

Працэсу станоўчага развіцця тэатральнага мастацтва Беларусі ў вялікай ступені садзейнічаюць разнастайныя формы яго падтрымкі з боку дзяржавы. Асабліва гэта датычыцца дзейнасці спецыяльных фондаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва і таленавітай моладзі. У 2010 годзе была заснавана Нацыянальная тэатральная прэмія, правядзенне якой (2011, 2012, 2014 гг.) выклікала значны грамадскі водгук і надало новы творчы імпульс.

Якасць зрухі ў тэатральнай справе звязаны таксама з айчынным арт-менеджментам, які зараджаецца сёння і пачынае актыўна развівацца. Ёсць

У 2014 годзе дзяржава падтрымлівала развіццё мастацтва праз арганізацыю выставачных экспазіцый, садзейнічанне стварэнню новых мастацкіх работ, арганізацыю дзейнасці мастацка-экспертных саветаў і камісій. Вынікова сць развіцця выяўленага мастацтва была абумоўлена дзяржаўнай падтрымкай, удасканаленнем культурнай палітыкі краіны, шырокім удзелам творчых арганізацый у мастацкай практыцы, спонсарскай падтрымкай і грамадска-дзяржаўным партнёрствам.

Самай значнай па аб'ёме і складанасці стала праца членаў грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз мастакоў" па мастацкім насычэнні Музея гісторыі Вялікай Айчынай вайны і Палаца Незалежнасці.

За 2014 год створаны значныя работы, якія сталі гонарам айчынай школы манумента-

ФОТОФАКТ

Археалогія ў Мінску

Днямі "К" наведала новы аб'ект Музея гісторыі горада Мінска. Гаворка — пра Археалагічны музей на вуліцы Кірылы і Мяфодзія ў Верхнім горадзе. Што задумана і што плануецца рэалізаваць у дадзенай установе культуры? Чытайце пра гэта ў наступных нумарах газеты.

Фота Аліны САЎЧАНКА

Месца тэатра ў грамадстве

пэўная надзея, што беларускі тэатральны менеджмент здолее ў самы бліжэйшы час правесці належную мадэрнізацыю эканамічнай і рэпертуарнай палітыкі, а таксама ўсіх структур складанага тэатральнага арганізма. Некаторыя тэатры, застаючыся рэпертуарнымі, пачынаюць займацца праектнай дзейнасцю, шукаць і ствараць новыя, даволі паспяховыя і мабільныя, формы работы, ініцыяваць важкія творчыя доўгатэрміновыя праекты ў галіне сцэнічнага мастацтва (акцыі, гастролі, фестывалі і да т.п.). Прыкладамі могуць быць Вялікі навагодні бал у Вялікім тэатры оперы і балета і V Мінскі міжнародны Калядны оперны форум, гастролі Купалаўскага тэатра ў Францыі і Кітаі, Міжнародны фестываль у Гродне "Лялькі над Нёманам", святочныя падзеі "Святкуем Купалле разам з Купалам", "Каляднае рандэву" ў РТБД.

Адначасова існуюць і складаныя праблемы ды пытанні, якія чакаюць свайго вырашэння.

На жаль, пакуль застаецца актуальнай праблема стварэння новых драматычных і дзіцячых тэатраў у рэгіёнах. Зразумела, што вырашэнне гэтага пытання — справа не аднаго дня, аднак менавіта яно непасрэдным чынам звязана не толькі з выхаваннем, але і з падрыхтоўкай новых пакаленняў гледачоў.

Адна з вострых праблем тэатральнага жыцця краіны — кадравае пытанне. Адсутнасць

у шэрагу тэатраў зшалона штатнай чарговай рэжысуры застаецца "болевай кропкай".

Сёння, калі мы зноў звяртаем увагу на тое, што тэатры — не проста ўстановы, пакліканыя "забаўляць", а павінны быць буйнымі асяродкамі культуры і мастацтва, пільнай увагі патрабуюць не толькі эканамічныя пытанні, але і вызначэнне стратэгічнага курсу мастацка-творчага руху тэатраў. І натуральна, што асоба мастацкага кіраўніка ў падобнай сістэме каардынат мусіць быць не намінальнай, а як ніколі дзейнай.

У цяперашніх умовах кіраўніцтва тэатраў краіны патрэбна перш за ўсё скіраваць увагу на вострую неабходнасць гарманізацыі эканамічна-фінансавых ды ідэйна-творчых стасункаў.

Сярод іншых наспелых задач:

- фарміраванне рэпертуару, арыентаванага на сацыяльна-дыферэнцыраваную аўдыторыю, захаванне маральных каштоўнасцей, выхаванне ў гледача пачуцця патрыятызму;
- пошук новых тэатральных ідэй і пашырэнне вобразных сродкаў сцэнічнай выразнасці;
- спалучэнне творчых традыцый і навацкіх прызванняў сумесную працу ў спектаклях акцёраў розных пакаленняў.

Прыярытэтнымі ў творчай дзейнасці тэатраў павінны таксама стаць:

- актыўнае засваенне беларускай драматургічнай класікі і твораў, якія ўзнаўляюць нацыянальную гісторыю;

Стан, праблемы, перспектывы сучаснага тэатральнага мастацтва Беларусі

Уладзімір КАРАЧЭЎСкі, дырэктар Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі

— распрацоўка сучаснай праблематыкі, пошук і адкрыццё новых беларускіх драматургаў;

— творчае ўзаемадзеянне з замежнай драматургічнай і літаратурнай класікай.

З боку органаў дзяржаўнага кіравання з мэтай забеспячэння правых, сацыяльна-эканамічных і арганізацыйных умоў для далейшага развіцця тэатральнага мастацтва неабходна вызначыць наступныя прыярытэтычныя напрамкі:

- захаванне лепшых традыцый рэпертуарнага тэатра;
- развіццё дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў сферы сцэнічнага мастацтва;

— забеспячэнне стабільнага фінансавана-эканамічнага становішча дзяржаўных тэатраў і прадугледжанне сродкаў на гастрольна-фестывальную ды пастановачную дзейнасці;

— удасканаленне заканадаўчай і нарматыўнай базы ў галіне тэатральнай справы з улікам рыначных пераўтварэнняў ва ўсіх сферах сучаснага жыцця;

— адмова ад прымянення працэнта запаўняльнасці гледзельнай залы ў якасці паказчыка эфектыўнасці выкарыстання бюджэтнай падтрымкі;

— адмена неабходнасці пастаяннага павелічэння колькасці спектакляў і гледачоў у адпаведнасці з устаноўленымі паказчыкамі Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады.

Патрабуе змены і канкрэтызацыі Дадатак 1 "Ставки вознаграждения за использование произведений и исполнений в спектаклях и иных театрально-зрелищных представлениях" да пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 29 лістапада 2011 г. № 1609 "О коллективном управлении имуществом правами" ў частцы пункта № 17 "Музыкальное произведе-

ние, специально созданное для спектакля или иного представления"...

Таксама існуюць канкрэтныя прапановы ў рашэнні выніковай калегіі па патрымцы сучаснай драматургіі. Мы прапануем:

— стварыць новую канцэпцыю па правядзенні Фестывалю нацыянальнай драматургіі імя В.І. Дуніна-Марцінкевіча;

— дамовіцца з Міністэрствам інфармацыі пра ўключэнне ў план сацыяльна значнай літаратуры на 2016 год "Анталогіі сучаснай беларускай драматургіі" і пры падтрымцы творчых саюзаў і Міністэрства інфармацыі падрыхтаваць матэрыялы для выдання;

— арганізаваць правядзенне Нацыянальнага конкурсу па стварэнні драматургічнага твора пра жыццё і дзейнасць Францыска Скарыны.

Зараз прынцыпова важна ўсвядоміць, што сучаснае тэатральнае мастацтва ва ўмовах паступовага і няўмольнага ўсталявання рыначнай эканомікі, камерцыялізацыі розных сфер дзейнасці, фарміравання новага грамадства перажывае чарговы і вельмі адказны этап вызначэння і ўдакладнення свайго месца ў культурным і духоўным жыцці.

Адсюль — гістарычная і жыццёвая неабходнасць у кансалідацыі нашых агульных намаганняў, скіраваных на захаванне і далейшае развіццё сцэнічнага мастацтва.

льнага мастацтва: помнік князю Альгерду ў Віцебску (скульптар — С.Бандарэнка); помнік народнаму артысту СССР і Беларусі У.Мулявіну ў Екацярынбургу (скульптар — С.Логвін); помнік Максіму Танку ў Мядзеле (скульптары — І.Міско, А.Фінскі); рэльефы на фасадзе Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны (скульптары — А.Дранец, В.Занковіч, архітэктар — В.Крамарэнка); помнік князю Ізяславу ў Заслаўі (скульптар — А.Прокураў, архітэктар — С.Багласаў)...

Важнымі падзеямі 2014 года стаў шэраг выставак і выставачных праектаў: IV Беларускі біенале жывапісу, графікі і скульптуры "Формамаст 703", рэспубліканская маладзёжная мастацкая выстаўка "Under 35" ("Да 35-ці"), штогадовая выстаўка работ лаўрэатаў і стыпендыятаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, "Avant-gARte. Ад квадрата да аб'екта"... У сталічных і абласных выставачных залах адбыліся персанальныя выстаўкі У.Тоўсціка, А.Смаляка, В.Кліменкі, Т.Паражняка, В.Касцючэнка, С.Балянкі, Г.Гаравой, В.Славука, С.Бандарэнка, М. і М. Ісаёнкаў ды іншых. Упершыню Міжнародны конкурс-выстаўка візуальных мастацтваў студэнтаў мастацкіх спецыяльнасцей вышэйшых навучальных устаноў "Art-Sessio-2014" быў уключаны ў праграму "Славянскага базару ў Віцебску".

Творчымі сіламі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў створаны роспіс царквы ў в. Баркалабава Быхаўскага раёна Магілёўскай вобласці, мазаікі на фасадзе Храма-помніка Усіх Святых у Мінску.

Гродзенскі графік Ю.Якавенка стаў у 2014 годзе ганаровым членам Расійскай акадэміі мас-

Міхаіл БАРАЗНА, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў

тацтваў. На выстаўках у Маскве, Гродне і Мінску ім былі прадстаўлены ілюстрацыі да кнігі "Песня песняў цара Саламона". На 54-м Нацыянальным конкурсе "Мастацтва кнігі" дыпломніца Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў К.Дубовік прызнана "Лепшым ілюстратарам года" за афармленне "Шахматнай навелы" С.Цвейга.

У 2015 годзе будзе завершана праца над скульптурнай кампазіцыяй "Брама памяці" на месцы былога канцлагера "Трасцянец". Аўтарам гэтай 10-метровай кампазіцыі з'яўляецца скульптар К.Касцючэнка.

стварэнні работ манументальнага і манументальна-дэкаратыўнага мастацтва.

У мэтах стварэння высокапрафесійных работ манументальнага і манументальна-дэкаратыўнага мастацтва Міністэрству культуры, аблвыканкамам і Мінскаму гарвыканкаму пры правядзенні конкурсаў эскізных праектаў на стварэнне дадзеных работ неабходна надаваць асаблівую ўвагу вызначэнню тэрмінаў для падрыхтоўкі конкурсных матэрыялаў, а таксама для стварэння самой работы. Удасканалення патрабуе і праца абласных мастацка-экспертных саветаў па манументальным і ма-

стаўнікі Міністэрства культуры.

Міністэрству культуры сумесна з Нацыянальнай акадэміяй навук, установай адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў", (дзяржаўнай установай культуры "Творчыя Майстэрні "Цэнтр Сучасных Мастацтваў", установай "Інстытут культуры Беларусі" правесці абмеркаванне пытанняў перспектывага развіцця сучаснага выяўленчага мастацтва Беларусі.

Для павышэння ўзроўню выяўленчага мастацтва ў краіне неабходна працягваць працу па асноўных кірунках, сярод якіх можна вылучыць наступныя:

Стратэгія перспектывы выяўленчага мастацтва

Асноўныя праблемы

1. Не ўпарадкавана дзейнасць у сферы манументальнага мастацтва.

Нацыянальнай бібліятэцы, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі неабходна прадставіць у Міністэрства культуры перспектывы план памятных дат і вядомых асоб, якія неабходна ўвекавечыць сродкамі мемарыяльнай пластыкі;

Міністэрству культуры стварыць экспертную групу для разгляду прадстаўленых матэрыялаў і вызначэння найбольш важных і прыярытэтных памятных дат для ўвекавечвання на перыяд да 2020 года.

2. Не выпрацаваны адзіныя падыходы да правядзення конкурсаў эскізных праектаў пры

манументальна-дэкаратыўным мастацтве.

3. Да сённяшняга часу шырока не абмеркаваны праблемы развіцця сучаснага выяўленчага мастацтва краіны. Недастатковым можна назваць узровень навуковага суправаджэння мастацкіх экспазіцый і арганізацыі творчых конкурсаў, буйных праектаў сучаснага мастацтва.

У мэтах павышэння ўзроўню мастацкіх экспазіцый і творчых праектаў, конкурсаў неабходна сфарміраваць экспертную групу, у склад якой будуць уваходзіць прадстаўнікі секцыі крытыкі і мастацтвазнаўства грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз мастакоў", дасведчаных куратары, мастацтвазнаўцы, крытыкі, прад-

— захаванне і ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы прафесійнай мастацкай творчасці і мастацкай адукацыі;

— садзейнічанне развіццю разнастайнасці форм і тэндэнцый беларускага сучаснага мастацтва;

— забеспячэнне неабходных умоў для творчасці ды абароны прафесійных правоў мастакоў і дызайнераў;

— удасканаленне форм прапаганды дасягненняў творчасці ў краіне і за яе межамі.

Самай важкай і неабходнай умовай эфектыўнага развіцця выяўленчага мастацтва з'яўляецца распрацоўка канцэпцыі стратэгіі развіцця сучаснага выяўленчага мастацтва і дызайну на бліжэйшую перспектыву.

Аб праблемах развіцця выяўленчага мастацтва Беларусі на сучасным этапе

Пры падрыхтоўцы да выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на пасяджэнні групы экспертаў па напрамку "Адукацыя ў сферы культуры" было абмеркавана кола праблем, якія можна аб'яднаць у дзве змястоўныя групы:

— сістэма мастацкай адукацыі ва ўмовах адукацыйных рэформ і падрыхтоўка кадраў;

— павышэнне кваліфікацыі ў сферы адукацыі і культуры.

1. Сістэма мастацкай адукацыі ва ўмовах адукацыйных рэформ і падрыхтоўка кадраў для галіны культуры

Як было адзначана ў дакладзе Міністра культуры, агульны прыём ва ўстановы сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі ў 2014 годзе ў параўнанні з 2011 годам прыкметна знізіўся (у ССНУ — на 18,5%, ва УВА — на 9%). Гэты факт і стане зыходным пунктам нашых разважанняў.

Сёння нярэдка можна пачуць пра непрэстыжнасць мастацкай адукацыі, пра нематываванасць малых людзей да выбару прафесіі мастака, музыканта-выканаўцы ці педагога. Аднак гэтая сфера адукацыі ніколі не была масавай і па сваёй сутнасці не можа быць такой. Прычыны трэба шукаць у іншым.

Сёння ў Рэспубліцы Беларусь існуе сістэма бесперапыннай

Кацярына ДУЛАВА, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі

Аб некаторых пытаннях адукацыі ў сферы культуры

Сучасны стан сістэмы павышэння кваліфікацыі педагогічных работнікаў устаноў адукацыі ў сферы культуры

№ п/п	Назва ўстановы адукацыі	Катэгорыі слухачоў (адукацыйная праграма павышэння кваліфікацыі)
1	Дзяржаўная ўстанова адукацыі «Інстытут культуры Беларусі»	1. кіраўнікі і педагогічныя работнікі дзіцячых школ мастацтваў (дырэктар, намеснік дырэктара, настаўнік, канцэртмайстар) 2. кіраўнікі і педагогічныя работнікі УССА (выяўленчае і тэатральнае мастацтва)
2	Установа адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі», факультэт павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі	1. педагогічныя работнікі ўстаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі (музычнае мастацтва; выкладчык, канцэртмайстар) 2. прафесарска-выкладчыцкі склад і канцэртмайстры ўстаноў вышэйшай адукацыі

Навучальная піраміда

мастацкай адукацыі (школа — УСА — УВА) і адпаведныя ёй віды адукацыйных устаноў (дзіцячая школа мастацтваў, гімназія-каледж, каледж, установа вышэйшай адукацыі).

Здавалася б, такая стройная сістэма павінна быць дзейнай і выніковай. Больш за тое, ад стабільнага функцыянавання гэтай адукацыйнай "піраміды" залежыць кадравая сітуацыя ва ўсёй сферы культуры: гаворка ідзе пра будучыню нашых творчых калектываў (тэатраў, аркестраў, ансамбляў), устаноў адукацыі, музыкі, бібліятэк, іншых устаноў культуры.

Прычына — у рэформах, якія адбыліся ў апошнія дваццаць гадоў у мастацкай адукацыі. Гаворка ідзе, у першую чаргу, пра падмурак нашай мастацкай адукацыі — пра яе *раннюю прафесіяналізацыю*. Такімі цэнтрамі ранняй прафесіяналізацыі былі дзіцячыя школы мастацтваў, у якіх сёння ліквідаваны прафгрупы з асобнымі вучэбнымі планами, такімі былі ўнікальныя навучальныя ўстановы — школа для адораных дзяцей пры Беларускай кансерваторыі і харэаграфічнае вучылішча, якія сёння пераўтвораны ў гімназіі-каледжы.

У мэтах развіцця аматарскага музыцыравання, іншых заняткаў мастацкай творчасцю адукацыйная рэформа паступова ўніфікавала вучэбныя планы такіх устаноў, і тым самым пазбавіла зацікаўленасці ў ранняй прафесіяналізацыі не толькі вучняў, але і іх педагогаў. Нам ізноў трэба будзе даказваць, што навучаць прафесійна, напрыклад, музыцы і харэаграфіі, калі мы хочам выхаваць канцэртнага выканаўцу ці саліста-танцоўшчыка, неабходна з пяці-шасці гадоў!

Менавіта тут — першы збой у сістэме мастацкай адукацыі, якая была гістарычна выбудавана, мэтазгодна і стабільна працавала на працягу дзесяцігоддзяў.

Праблемным застаецца сёння пытанне статусу ўнікальных на-

Праект структуры сістэмы павышэння кваліфікацыі педагогічных работнікаў устаноў адукацыі ў сферы культуры (на бюджэтнай аснове)

вучальных устаноў — школы пры кансерваторыі і харэаграфічнага вучылішча. Сістэма, створаная, у прыватнасці, у музычнай адукацыі яшчэ ў сярэдзіне XIX стагоддзя, заўсёды была прадметам зайдзрасці замежных калег! У іх і сёння не атрымліваецца спалучаць прафесійную ды агульную адукацыю ў рамках адной навучальнай устаноў.

Дзякуючы падтрымцы Міністэрства культуры сёння актуалізавана пытанне яшчэ адной гістарычнай формы навучання мастакоў і музыкантаў — асістэнтуры-стажыроўкі, што знаходзіцца на вяршыні адукацыйнай піраміды. Аднаўленне сістэмы, якая выхавала некалькі пакаленняў дзеячаў культуры Беларусі, у тым ліку прысутных у гэтай зале, з'яўляецца найважнейшым крокам на шляху павышэння якасці падрыхтоўкі спецыялістаў у сферы мастацкай адукацыі.

Больш за тое, на думку экспертаў, згаданая сістэма мастацкай адукацыі ні ў якой ступені не супярэчыць патрабаванням, што прад'яўляюцца, напрыклад, да сучаснай вышэйшай адукацыі. УВА культуры і мастацтваў гатовы і да інтэграцыйных працэсаў ва УССА.

У нас на працягу многіх дзесяцігоддзяў існуюць так званыя вучэбна-вытворчыя комплексы — падрыхтоўка спецыялістаў непасрэдна ў творчых калектывах (аркестрах, тэатрах, творчых майстэрнях і г. д.), наша сістэма ажыццяўляе рэальную пераемнасць паміж узроўнямі адукацыі, мы гатовы да ажыццяўлення бесперапыннай адукацыйнай праграмы вышэйшай адукацыі, якая інтэгруе дзве ступені вышэйшай адукацыі, і г. д.

Прадметам абмеркавання экспертаў стала і пытанне размеркавання нашых выпускнікоў, а таксама фарміравання заказу на іх падрыхтоўку. Разуменчы спецыфіку вырашэння гэтага пытання ў творчай сферы, эксперты хацелі б яшчэ раз звярнуць увагу кіраўнікоў творчых арганізацый на дадзеную праблему, паколькі менавіта такім чынам сёння фарміруюцца кантрольныя лічбы прыёму ва ўстановы адукацыі.

Прапановы

Міністэрству культуры сумесна з Міністэрствам адукацыі прапрацаваць і ўзгадніць пытанні:

а) змены статусу ўнікальнай навучальнай устаноў — Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры

БДАМ як цэнтра выхавання адораных дзяцей і творчай моладзі для галіны культуры;

б) змена зместу і пабудовы адукацыйных праграм вышэйшай адукацыі для УВА культуры і мастацтва.

2. Павышэнне кваліфікацыі ў сферы адукацыі і культуры

Павышэнне кваліфікацыі работнікаў устаноў адукацыі сферы культуры з'яўляецца адным з найбольш развітых і "ўстойлівых" напрамкаў дадатковай адукацыі дарослых, што ажыццяўляецца за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту. Адукацыйную дзейнасць у гэтым кірунку вядуць дзве ўстановы — Інстытут культуры Беларусі і Акадэмія музыкі, паміж якімі размяркоўваюцца педагогічныя работнікі ўсіх трох узроўняў адукацыі: школы — Інбелкульт, УССА — Акадэмія музыкі (музычнае мастацтва) і Інбелкульт (выяўленчае і тэатральнае мастацтва), УВА — Акадэмія музыкі.

Па меркаванні экспертаў, у сферы дадатковай адукацыі дарослых існуюць наступныя праблемы:

— "Уніфікацыя" праграм павышэння кваліфікацыі для настаўнікаў школ мастацтваў, адсутнасць магчымасці выбару праграмы ў адпаведнасці з напрамкам прафесійнай дзейнасці (агульнаэстэтычным або прафесійна-арыентаваным). Асабліва гэта актуаль-

на для музычнага напрамку ДШМ (67% ад агульнай колькасці).

Навучанне ў вядучай установе вышэйшай адукацыі ў галіне музычнага мастацтва дазволіць мэтанакіравана развіваць прафесійна-арыентаваную галіну музычнай адукацыі і такім чынам падтрымліваць педагогічнымі кадрамі раннюю прафесіяналізацыю навучэнцаў.

— Адсутнасць сістэмна наладжанага павышэння кваліфікацыі для выкладчыкаў устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі ў галіне выяўленчага, харэаграфічнага і тэатральнага мастацтва. На наш погляд, такое навучанне павінна праводзіцца на базе ўстаноў вышэйшай адукацыі адпаведных напрамкаў.

Прапановы

а) арганізаваць павышэнне кваліфікацыі настаўнікаў дзіцячых школ мастацтваў у дзвюх устаноў — Інстытуце культуры Беларусі і Акадэміі музыкі;

б) уключыць у сістэму павышэння кваліфікацыі на бюджэтнай аснове Акадэмію мастацтваў (выяўленчае, дэкаратыўна-прыкладнае і тэатральнае мастацтва);

в) арганізаваць у Акадэміі музыкі навучанне для харэаграфіі (класічны танец).

Заклучэнне

Запатрабаванасць у спецыялістах, падрыхтаваных у нацыянальнай сістэме мастацкай адукацыі, высокая — як у Рэспубліцы Беларусь, так і за яе межамі. Нашым выпускнікам прапануюць сёння месцы працы ў замежных аркестрах, тэатрах, іншых творчых калектывах. Перамогі нашых навучэнцаў і студэнтаў у найбуйнейшых міжнародных форумах — прадмет гонару, таксама як і нашы перамогі ў спорце. Аднак нам усім вельмі хацелася б не змагацца з гэтай адукацыйнай сістэмай, скажонай часам і людзьмі, а ганарыцца ёю як здабыткам нацыянальнай мастацкай культуры.

У працэсе дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны вырашаецца комплекс пытанняў, звязаных з улікам, захаваннем і выкарыстаннем гісторыка-культурных каштоўнасцей. Асноўныя паказчыкі гэтай работы прыведзены ў матэрыялах Калегіі.

На працягу 2014 года праводзіліся работы больш чым на 400 гісторыка-культурных каштоўнасцях, у тым ліку ў рамках Інвэстыцыйнай і Дзяржаўнай праграм "Замкі Беларусі" і "Культура Беларусі". Аб'ём бюджэтных інвэстыцый складае каля 80 млрд. рублёў.

У 2014 годзе было ўведзена ў эксплуатацыю 127 аб'ектаў спадчыны.

Завершаны рэстаўрацыйныя работы на палацы М.К. Агінскага ў в. Залессе Смаргонскага раёна Гродзенскай вобласці, у Свята-Пакроўскім манастыры ў г. Талочын Віцебскай вобласці, сядзібным доме ў в. Чырвоны Бераг Жлобінскага раёна Гомельскай вобласці.

Пры аналізе стану спраў у сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны рабочай групай па падрыхтоўцы матэрыялаў калегіі была звернута ўвага на шэраг праблем, якія патрабуюць неадкладнага вырашэння.

Сярод надзённых задач — павышэнне эфектыўнасці кіравання аховай спадчыны на месцах і забеспячэнне сістэмнага маніторынгу гісторыка-культурных каштоўнасцей. Матэрыялы праверак Міністэрства культуры і органаў пракурорскага нагляду дазваляюць зрабіць вывады аб неабходнасці павышэння эфектыўнасці работы па ўліку і выкарыстанні аб'ектаў спадчыны менавіта на мясцовым узроўні. Да шэрагу найбольш распаўсюджаных парушэнняў заканадаўства адносяцца: нездавальняючы тэхнічны стан асобных гісторыка-культурных каштоўнасцей ды іх асяроддзя, адсутнасць пашпартоў, выкананне работ без дазволу Міністэрства культуры. Выяўлены асобныя выпадкі непадпісання ўласнікамі аб'ектаў спадчыны ахоўных абавязальстваў. **3 2 347** археала-

З'яўляецца відавочным, што сёння галіна культуры займае важнае месца ў нашым грамадстве. Гэтая сфера дзейнасці не можа заставацца ўбаку ад тых пераўтварэнняў, якія адбываюцца навакол. У цяперашні час значна павысілася адказнасць кіраўнікоў устаноў культуры, якія пераважна ствараюць ды забяспечваюць умовы развіцця народнай творчасці.

Разам з сеткай клубных устаноў скарацілася колькасць клубных фарміраванняў, аматарскіх калектываў мастацкай творчасці, патэнцыйных удзельнікаў культурастваральнай дзейнасці. Безумоўна, працэс аптымізацыі неабходны, але наша задача — захаваць тыя ўстановы, якія змястоўна працуюць, рэалізуюць сацыяльна-культурныя праекты, спрыяюць развіццю культурна-асветніцкай работы з рознымі катэгорыямі насельніцтва.

Развіццё народнай творчасці па-ранейшаму застаецца важным кірункам клубнай дзейнасці. Сёння ў рэспубліцы 200 тыс. вядучых калектываў рэспублікі маюць ганаровае найменне "народны" ("узорны") і 93 — званне "заслужаны аматарскі". Высокі мастацкі ўзровень аматарскіх калектываў рэспублікі пацвярджаюць узнагароды ў шматлікіх міжнародных культурных форумах за мяжой, тым самым узмацняючы прэстыж рэспублікі на міжнароднай арэне. За 2014 год у кожнай вобласці было больш за 100 выездаў аматарскіх калектываў за мяжу. Лідарам стала Брэсцкая вобласць (135 гастролей у 11 краінах).

Ала СТАШКЕВІЧ, начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Інстытута культуры Беларусі

гічных гісторыка-культурных каштоўнасцей толькі чвэрць прашла інвентарызацыю і мае вызначаныя ахоўныя зоны.

У той жа час толькі ў 2014 годзе гэтыя ды іншыя пытанні аховы гісторыка-культурнай спадчыны разгледжаны на двух пасяджэннях калегіі Міністэрства культуры. Для арганізацыі работы па захаванні культурнага набытку ў краіне падрыхтавана дастатковая прававая база.

Аднак меры, якія прымаюцца на заканадаўчым узроўні ці на ўзроўні Міністэрства культуры, будуць незфектыўныя пры адсутнасці паслядоўнай работы з уласнікамі гісторыка-культурных каштоўнасцей, без ажыццяўлення маніторынгу стану аб'ектаў спадчыны, належнага іх уліку, прагназавання неабходных мер у дачыненні да канкрэтных помнікаў даўніны з улікам іх спецыфікі, тэхнічнага стану і месца ў развіцці рэгіёна.

Важным кірункам у арганізацыі аховы спадчыны з'яўляецца стварэнне эфектыўнай інфармацыйнай сістэмы па ўліку матэрыяльных аб'ектаў і нематэрыяльных праяў творчасці чалавека ды яе выкарыстанне ў працы з органамі кіравання рэспубліканскага і мясцовага ўзроўня, іншымі зацікаўленымі арганізацыямі. Гаворка — не толькі пра вядзены Дзяржаўнага спіса гісторыка-

культурных каштоўнасцей або фарміраванне Банка звестак аб гісторыка-культурнай спадчыне Рэспублікі Беларусь, што з'яўляецца інфармацыйнымі рэсурсамі дзяржаўнага значэння, але і пра стварэнне інтэграванай базы даных, якая будзе ўтрымліваць шырокую інфармацыю пра аб'екты спадчыны ды іх бягучы стан на падставе даных штогадовага маніторынгу. Мэтазгодна ўключыць у такую інфармацыйную сістэму Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі, які вядзецца Інстытутам культуры Беларусі, а таксама электронны каталог культурных каштоўнасцей беларускага паходжання, што знаходзяцца за межамі Беларусі, работа над стварэннем якога яшчэ ідзе. Да гэтага трэба дадаць базы даных па археалагічных аб'ектах, што фарміру-

з'яўляецца сфера міжнароднага супрацоўніцтва, якое ў Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляецца ў некалькіх кірунках: 1) у рамках узаемаадносін з UNESCO і Саветам Еўропы; 2) у рамках двухбаковых адносін паміж краінамі.

У 2014-м быў завершаны шасцігадовы справаздачны цыкл для беларускіх аб'ектаў сусветнай спадчыны: Замкавага комплексу "Мір", Архітэктурна-культурнага комплексу "Рэзідэнцыя Радзівілаў" у Нясвіжы і геадэзічнай "Дугі Струвэ".

У ліпені мінулага года Рэспубліка Беларусь паспяхова рэалізавала і прадставіла перыядычныя даклады ў Цэнтр сусветнай спадчыны UNESCO аб стане гэтых аб'ектаў. Сярод найбольш актуальных праблем, выяўленых пад час падрыхтоўкі справаздачы для UNESCO, наступныя:

Інфармацыйныя рэсурсы ў сферы спадчыны:

Банк звестак аб гісторыка-культурнай спадчыне Рэспублікі Беларусь

Інвентар нематэрыяльнай культурнай спадчыны Беларусі

База даных нацыянальных культурных каштоўнасцей, якія знаходзяцца за межамі Беларусі

Дзяржаўны каталог Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь

Ахова гісторыка-культурнай спадчыны: маніторынг, інфарматызацыя, міжнароднае супрацоўніцтва

Эфект захавання набытку краіны

юцца ў Нацыянальнай акадэміі навук, ды шэраг рэгіянальных рэсурсаў па спадчыне.

У 2015 годзе мяркуецца распрацаваць Канцэпцыю інтэграванай інфармацыйнай сістэмы па ахове гісторыка-культурнай спадчыны. Рэалізацыя такой сістэмы можа адбывацца як за кошт сродкаў рэспубліканскага ды мясцовых бюджэтаў, так і за кошт далучэння прыватных інвестыцый.

Прыклады эфектыўнага функцыянавання падобных сістэм ёсць у Нарвегіі, Германіі, Польшчы.

Немалаважным аспектам дзейнасці па ахове спадчыны

— адсутнасць сучасных планаў кіравання і неабходнасць актуалізацыі буферных зон аб'ектаў сусветнай спадчыны, распрацаваных з апошнімі рэкамендацыямі UNESCO, з мэтай прадстаўлення ў Цэнтр сусветнай спадчыны;

— падрыхтоўка або павышэнне прафесійнага ўзроўня спецыялістаў па кіраванні аб'ектамі сусветнай спадчыны, замацаванне на заканадаўчым узроўні іх функцый і ўзаемадачыненняў з органамі кіравання розных узроўняў;

— недастатковая работа па далучэнні прадстаўнікоў мясцовых супольнасцей, улады

і бізнесу да працэсаў захавання і кіравання аб'ектамі сусветнай спадчыны.

Рэалізацыя такіх падыходаў патрабуе выпрацоўкі стратэгіі кіравання аб'ектамі сусветнай спадчыны, якая мела б на мэце іх інтэграцыю ў эканамічнае ды сацыяльнае жыццё краіны і рэгіёнаў, актыўнае далучэнне да кіравання гэтымі аб'ектамі прадстаўнікоў мясцовых супольнасцей. Такі падыход актуальны і для іншых гісторыка-культурных каштоўнасцей. Менавіта з гэтай мэтай Міністэрства культуры з 2015 года пачынае ажыццяўляць міжнародны праект з Саветам Еўропы па

распрацоўцы культурных стратэгіі гістарычных гарадоў (COMUS), які на практыцы будзе рэалізаваны ў адным з пілотных гарадоў — Паставах або Мсціславе — і стане добрым прыкладам для ўсіх астатніх.

Важным аспектам міжнароднай дзейнасці ў галіне аховы спадчыны з'яўляецца праца па падрыхтоўцы намінацый у спісы UNESCO. У 2014 годзе Міністэрствам культуры і аблвыканкамамі быў падрыхтаваны план падрыхтоўкі прапановаў па ўключэнні аб'ектаў у Спіс сусветнай спадчыны на перыяд да 2010-га. Выкананне гэтай работы патрабуе вызначэння крыніц фінансавання, у якасці якіх могуць быць выкарыстаны і спонсарскія сродкі. Распрацоўка намінацыйных дасье патрабуе, акрамя працы кваліфікаваных спецыялістаў, забеспячэння іх высокага тэхнічнага ўзроўню, вырабу якасных ілюстрацый і карт, стварэння фільмаў, перакладаў на замежную мову.

Такім чынам, з улікам вышэйсказанага, у 2015 годзе па-ранейшаму актуальнымі застаюцца наступныя задачы:

— арганізацыя пастаяннага маніторынгу стану гісторыка-культурных каштоўнасцей;

— укараненне эфектыўных метадаў кіравання ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны і павышэння адказнасці мясцовых органаў кіравання за яе стан і захаванне;

— распрацоўка канцэпцыі адзінай інфармацыйнай сістэмы ўліку і захавання гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі на падставе сучасных тэхнічных сродкаў, якая забяспечвала б шырокі доступ да інфармацыі для розных груп карыстальнікаў;

— распрацоўка арганізацыйных падыходаў для эфектыўнай падрыхтоўкі праваўстаноўчай UNESCO і справаздачнай дакументацыі, прадугледжанай канвенцыямі і практычнымі кіраўніцтвамі да іх, а таксама намінацыйных дасье ў спісы UNESCO, забеспячэння іх належнага тэхнічнага і інтэлектуальнага ўзроўню.

Формы народнай творчасці

Клуб і народная творчасць у сучасных умовах

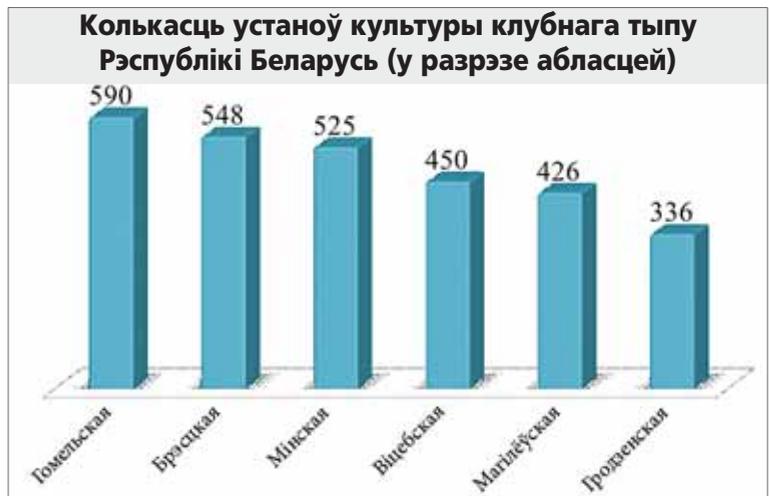

Святлана КАРЖУК, дырэктар Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра

Эфектыўнай формай падтрымкі народнай творчасці з'яўляецца правядзенне фестывальных мерапрыемстваў. Фестывалі народнай творчасці, што прайшлі ў 2014 годзе, адрозніваюцца сваёй жанравай разнастайнасцю. Пры падтрымцы Міністэрства культуры былі рэалізаваны цікавыя творчыя праекты: Міжнародны форум "Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця

грамадства" ў Магілёве, "Покліч Палесся" ў Петрыкаўскім раёне Гомельскай вобласці, "Вянок дружбы" ў Бабруйску, "Берагіня" ў Акцябрскім, Фестываль нацыянальных культур у Гродне, Міжнародны фестываль "Звіняць цымбалы і гармонік" у Паставах, Абласны фестываль народнай творчасці "Напеў зямлі маёй". На Брэсцчыне гэта Міжнародны пленэр ганчароў, "Ружанская брама", "Фанфара", "Неспакойныя сэрцы" і многія іншыя. У цэлым, фестывальны календар Рэспублікі Беларусь налічвае звыш 150 мерапрыемстваў розных творчых накірункаў і статусу. Фестывальныя праекты — гэта сродак ажыўлення культурнага жыцця рэгіёнаў, рэсурс іх сацыяльнага развіцця і магчымасць прыцягнення турыстаў.

У 2014 годзе актывізавалася творчая дзейнасць дзіцячых гуртоў і юнацкіх калектываў. Па колькасці ўжо больш чым палова клубных фарміраванняў (а гэта больш за 13 тысяч адзінак) скіравана на развіццё дзіцячай творчасці. У 2015-м, абвешчаным у нашай краіне

годам моладзі, задачы па распрацоўцы і ажыццяўленні праектаў, пакліканых спрыяць рэалізацыі творчага патэнцыялу маладзёжнай культуры, вызначэнню прыярытэтаў у арганізацыі і змесце вольнага часу падростаючага пакалення, набываюць асобае значэнне.

Перад кіраўнікамі аматарскіх калектываў мастацкай творчасці востра стаіць праблема рэпертуару. Абласныя метадычныя цэнтры рыхтуюць і выдаюць зборнікі, але іх катастрофічна недастаткова. Неабходна вырашаць рэпертуарную палітыку з прыцягненнем спецыялізаванага нотнага выда-

вецтва. Гэтая праблема застаецца актуальнай не толькі для народнай творчасці, але і для развіцця мастацкай творчасці ў сферы прафесійнай дзейнасці. Нельга пакідаць шэдэўры нацыянальнай музычнай культуры ў рукапісах і вырашаць рэпертуарную палітыку шляхам капіравання партытур дваццацігадовай даўнасці.

Адным з галоўных кірункаў работы для клубных устаноў рэспублікі з'яўляецца работа па захаванні традыцыйнай культуры.

Мінулы год стаў адметным тым, што была зроблена сапраўды вялікая праца па адраджэнні

ды захаванні традыцыйнай мастацкай культуры, праведзены даследчыя работы па выяўленні і фіксацыі элементаў народных абрадаў, здзейснены ўдалыя спробы практычнага засваення і пераймання фальклорнай спадчыны.

Вынікам доўгатэрміновай працы па стварэнні фундаментальнага навукова-інфармацыйнага шасцітомнага выдання "Традыцыйная мастацкая культура беларусаў" стала прысуджэнне яго аўтарскаму калектыву спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва за 2014 год.

Таксама сваё 75-годдзе адзначылі абласныя метадычныя цэнтры. У перспектыве мы разглядаем абласную метадычную службу як рэсурсны цэнтр, здольны і надалей заставацца дзейным метадычным органам, які вырашае задачы рэфармавання клубнай сістэмы, распрацоўкі і рэалізацыі інавацыйных творчых праектаў у накірунку народнай творчасці, прапаганды дзяржаўнай культурнай палітыкі.

У студзені бягучага года гэты ганаровы статус быў перададзены Брэсту. Сімвалічна, што горад прыняў эстафету ў год 70-годдзя Перамогі і 50-годдзя з дня прысваення крэпасці звання "Крэпасць-герой".

Уладзімір ПРАКАПЦОŪ, генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, старшыня Канфедэрацыі творчых саюзаў

Адным са складнікаў нацыянальнага мастацтва і культуры, яе дзяржаўнай палітыкі з'яўляецца актыўная дзейнасць творчых саюзаў Рэспублікі Беларусь, а іх у нас 13, сябрамі якіх з'яўляюцца больш за 9 тысяч чалавек.

Дзякуючы таленту нашых творцаў — па-сапраўднаму апантаных дзеячаў прафесійнага і народнага мастацтва, мы змаглі не толькі захаваць, але і развіць прафесійныя ды народныя традыцыі ў няпростых умовах.

На працягу апошніх гадоў з'явіліся новыя выстаўкі, спектаклі, музычныя, мастацкія і літаратурныя творы і г.д., адзначаныя шматлікімі дзяржаўнымі прэміямі і дыпламамі.

Беларускія мастакі ў складзе Саюза, што налічвае 1 024 чалавекі, прымаюць удзел у прэстыжных міжнародных пленэрах ды выстаўках.

Хачу яшчэ адзначыць актыўную работу адной з найстарэйшых творчых арганізацый — Беларускага саюза кінематаграфістаў, які аб'ядноўвае рэжысёраў, апэратараў, акцёраў, сцэнарыстаў, мастакоў — 337 сяброў Саюза. Прыемна адзначыць, што яго колькасны склад пашыраецца і маладзее: за апошнія тры гады ён павялічыўся на 117 чалавек, і калі сярэдні ўзрост членаў Саюза ў 2011-м склаў 55 гадоў, то зараз — 40.

Саюз кінематаграфістаў вядзе актыўную работу ў Мінску і рэспубліцы для моладзі, вайскоўцаў ды іншых катэгорый насельніцтва, а таксама за межамі краіны — па прапагандзе беларускага кінематографа на такіх прэстыжных фестывалях, як “Залаты Віцязь”, “Кінашок”, “Брыганціна”, — пастаянна ўдзельнічае ў сумесных праектах з кінакампаніямі Казахстана, Расіі, Азербайджана, Украіны, Эстоніі. За чатыры гады больш за 60 чалавек былі ўганараваны дзяржаўнымі ды іншымі прэстыжнымі ўзнагародамі.

Нашу архітэктару нельга сёння ўявіць без дзейнасці Беларускага саюза архітэктараў, сябры якога займаюцца будаўніцтвам і рэканструкцыяй гарадоў і сельскай мясцовасці. Дзякуючы ім за апошнія гады значна змянілася аблічча нашай Беларусі.

Сталася традыцыяй ладзіць у Мінску біенале архітэктары — як вядомых творцаў, так і маладых замежных ды беларускіх.

Актыўную работу праводзіць і наш Саюз дызайнераў — шмат-

дыпламамі больш як 40 кампаній і арганізацый, якія ўклалі ў культуру звыш 50 мільярдаў рублёў.

У рамках адвездзенага мне рэгламенту не магу падрабязна спыніцца на дзейнасці кожнага творчага саюза. Паверце, усе яны працуюць — хто больш, хто менш — у межах сваіх магчымасцей, а самае галоўнае — фінансавыя, якія не заўсёды ёсць, асабліва ў тых, у каго няма сваёй маёмасці, як, скажам, у Саюза майстроў народнай творчасці, Саюза дызайнераў ці Саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў.

Міністэрства культуры і Канфедэрацыя творчых саюзаў павінны з 2015-га практыкаваць правядзенне адзін раз у год сумеснага пасяджэння калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Рады Канфедэрацыі творчых саюзаў з разглядам найбольш актуальных праблем у асобных відах мастацтва: тэатральнага, кінамастацтва, выяўленчага, музычнага, дызайн-творчасці ды іншых.

Існуе праблема са сродкамі масавай інфармацыі ў частцы прапаганды айчынных дзеячаў мастацтва. Сёння на нашым тэлебачанні вельмі мала перадач, прысвечаных ім. Вось учора два нашы патрыярхі адзначылі свае дні нараджэння — Расціслаў Іванавіч Янкоўскі і Леанід Дзмітрыевіч Шчамялёў. Ну чаго толькі няма ў праграме “Добрай раніцы, Беларусь!”? Розныя культурныя праекты і гэтак далей, як быццам у нас у культуры ўсё вырашана. Чаму ж нельга зрабіць невялікі рэпартаж з майстэрні Шчамялёва? Ёсць мас-

Даволі падрабязна пра вынікі працы Міністэрства ў 2014 годзе было сказана ў дакладзе яго кіраўніка Барыса Святлова. Таксама мне спадабаліся даклады ўсіх выступоўцаў, якія асвятлялі сваю працу ў розных галінах дзейнасці Міністэрства культуры.

Я хачу сказаць, што пытанні, якія тут былі агучаны, маюць месца быць. Мяркую, многія выступоўцы маюць рацыю. Але дазвольце мне сакцэнтаваць вашу ўвагу на некалькіх момантах.

Сапраўды, мінулы 2014-ы (я вельмі ўважліва праглядала тыя слайды, што нам тут дэманстраваліся, слухала даклад міністра і ўсе выступленні), як, напэўна, і кожны год, быў насычаны знакавымі падзеямі ў жыцці нашай краіны. І несумненна тое, што работнікі сферы культуры, тыя, хто займаецца пытаннямі падрыхтоўкі гэтых

маць пра тое, як прыцягнуць чытача ў бібліятэку, глядача ў тэатр. Я была прыемна здзіўлена, наведваюшы Маладзёжны тэатр, наколькі добра там праведзены рамонтныя работы. За гэта, думаю, трэба падзякаваць Мінскаму гарвыканкаму. Мяркую, у згаданым тэатры вельмі камфортна працаваць артыстам, а наведвальнікі суды ідуць з вялікай ахвотай.

Але для таго, каб былі наведвальнікі, для таго, каб не даводзілася з дапамогай так званага адміністрацыйнага рэсурсу прыводзіць людзей у залы, канешне ж, трэба, каб установы культуры былі годныя і па ўнутраным змесце, і па знешнім выглядзе. І гэта несумненна.

Я ўжо казала пра ўласныя даходы ўстаноў культуры як крыніцу для павышэння заробкаў, таму не буду на гэтым больш засяро-

3 выступлення на калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Наталля КАЧАНОВА, намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь

мерапрыемстваў, канешне, займаюць у дадзенай справе галоўнае месца. Я хацела б падзякаваць усім за вашу працу: і Міністэрству культуры, і рэгіянальным структурам, тым, хто працуе ва ўстановах культуры ва ўсіх раёнах нашай краіны, дзеячам культуры і мастацтва ды многім іншым... Скажаць гэтыя словы падзякі мне хочацца і таму, што я заўсёды кажу: “Тады, калі многія адпачываюць пад час таго або іншага свята, творчыя людзі працуюць. Працуюць дзеля таго, каб прынесці радасць жыхарам нашай краіны”.

Разам з тым, мне хацелася б акрэсліць некалькі пытанняў, якія я для сябе адзначыла.

Аптымізацыя і павышэнне эфектыўнасці працы галіны. Несумненна, у галіне культуры ёсць яшчэ рэзервы ў сферы аптымізацыі. Але, на мой погляд, гэтая аптымізацыя павінна адбывацца вельмі асцярожна і мець несумненны вынік. Каб не было так, як сказала Кацярына Мікалаеўна Дулава пра сістэму адукацыі, што яна “скажоная часам і людзьмі”. Вось такога быць не павінна. Гэта несумненна. І тут я лічу, што ў сваім выступленні Ілона Уладзіміраўна Сарокіна ўжо распавяла пра тое, якія формы працы могуць быць: гэта і бібліятэка-сельскі музей (лічу правільным дадзены падыход), і бібліобусы, і многае іншае.

Бо аптымізацыя адбываецца не для таго, каб скараціць недзе людзей, а для таго, каб сістэма працавала больш эфектыўна. І, разам з тым, для таго, каб былі магчымасці для павышэння заробкаў усім, хто ў гэтай сістэме працуе. Думаю, тое вельмі важны момант. І, акрамя таго, гэта робіцца не толькі для павышэння заробковай платы, але і ў плане будаўніцтва арэнднага жылля. Калі я паглядзела статыстыку, дык тое, як працуюць установы культуры (у першую чаргу музеі, якія маюць магчымасць нават будаваць арэнднае жыллё і зарабляць сродкі, што непараўнальна нават з бюджэтным фінансаваннем), — гэта дарагога каштуе, у тым няма ніякіх сумневаў.

І, канешне ж, усе кіраўнікі ўстаноў культуры павінны сёння ду-

джаваць увагу, бо вы ўсе самі добра разумееце, пра што ідзе гаворка.

Яшчэ адно. Несумненна, у нас у краіне ёсць унікальныя аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны. Мы гэта бачылі на слайдах. Да таго ж прыняты Дзяржаўныя праграмы “Замкі Беларусі”, “Слуцкія паясы”. Але гэты патэнцыял, на мой погляд, недастаткова эфектыўна выкарыстоўваецца для развіцця культурнага турызму, сувенірнага бізнесу, а таксама дэкарэграфічна-прыкладнага мастацтва. Таму задача Міністэрства культуры — не проста займацца рэстаўрацыяй помнікаў, а ствараць на іх аснове культурны прадукт і яго пазіцыянаваць.

Вось Барыс Уладзіміравіч казаў: мы правялі летась шмат канцэртаў. Усё гэта выдатна. Увогуле, трэба адзначыць, што людзі імкнуцца да культуры. У выступленні дырэктара Беларускай дзяржаўнай філармоніі прагучалі думкі пра тое, што павінны быць школьныя праграмы, што трэба прывучаць людзей да класічнай музыкі, хоць беларусы і вельмі адукаваныя ў гэтых пытаннях... Так, правільна, што вярнулі праграмы ў школы... Але разам з тым усё ў дадзенай сферы залежыць ад нас. Таму менавіта ад таго, якія будуць паступаць ад вас прапановы на гэты конт, наколькі эфектыўна тыя прапановы будуць разгледжаны, залежыць і сітуацыя ў сферы культуры, што будзе складацца ў нашай краіне.

У гэтай сувязі варта сказаць і пра кадравы забеспячэнне сферы. Так, штогадова ўстановы адукацыі сферы культуры выконваюць планы па выпуску спецыялістаў. Але, мяркую, Міністэрства культуры павінна прагназаваць сітуацыю запатрабаванасці творчых спецыялістаў з улікам эканамічнай сітуацыі.

Зразумела, спецыялісты сёння патрэбны, асабліва ў рэгіёнах. Але патрэбна і дакладнае планаванне. Напрыклад, калі ўзяць горад Мінск, дык тут, хутчэй за ўсё, можна казаць пра ўкамплектаванасць устаноў культуры, а вось у рэгіёнах дадзеная праблема яшчэ вельмі сур'ёзная. Таму тут трэба зрабіць акцэнт менавіта на гэта.

Актуальна саюзам

Дзякуючы таленту нашых мастакоў, скульптараў, майстроў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва аформлены ўнікальныя гістарычныя інтэр'еры, у тым ліку ў памяшканнях вядомых архітэктурных помнікаў. У мінулым годзе былі створаны манументальныя кампазіцыі і экспазіцыя Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, устаноўлены шматлікія манументальныя помнікі дзеячам нацыянальнай культуры і гісторыі ў розных рэгіёнах нашай краіны.

Многае было зроблена па дзяржаўным заказе Міністэрствам культуры, а таксама пры значнай фінансавай падтрымцы мясцовых органаў улады. Ужо сталі традыцыйнымі тэатральныя, музычныя фестывалі, пленэры, фестывалі-кірмашы народнай творчасці і народнага мастацтва, што даюць набылі статус міжнародных, куды прыязджаюць нашы калегі з бліжняга і дальняга замежжа. Гэта “Славянскія тэатральныя сустрэчы” ў Гомелі, тэатральны фестываль “Белая вежа” ў Брэсце, “Лістапад” у Мінску і многія іншыя.

Звыш 400 мерапрыемстваў было праведзена за апошні год на Беларусі і за яе межамі — у рамках Дзён культуры і г. д. У дакладзе Міністра прагучалі многія лічбы і прыклады актыўнай работы творчых саюзаў.

Напрыклад, Саюз музычных дзеячаў, які налічвае 1 462 чалавекі, разам з абласным аддзяленнем арганізаваў летась звыш 200 канцэртаў і творчых сустрэч у працоўных і вучэбных калектывах, установах культуры, актыўна ўдзельнічаў у шматлікіх прэстыжных міжнародных, рэспубліканскіх фестывалях, канцэртах духоўнай музыкі. Асабліваю ўвагу Саюз музычных дзеячаў і яго старшыня Дрынеўскі Міхаіл Паўлавіч надаюць развіццю самага масавага віду мастацтва — харавога. У мінулым годзе была праведзена спецыяльная калегія Міністэрства культуры па гэтым пытанні.

Аб дзейнасці творчых саюзаў, іх ролі і значэнні ў далейшым развіцці і ўзбагачэнні нацыянальнага мастацтва на сучасным этапе айчыннай гісторыі

лікія выстаўкі і конкурсы. На Другім Біенале дызайну “Пастулат” пацвердзілі высокі ўзровень беларускіх дызайнераў і мастакаў. На жаль, распрацоўкі нашых аўтараў вельмі марудна рэалізуюцца, хаця іх прымяненне ў айчыннай вытворчасці надзвычайнае. Саюз налічвае звыш 600 сяброў, якім патрэбна падтрымка з боку кіраўніцтва, Канфедэрацыі творчых саюзаў і дзяржавы.

Безумоўна, Міністэрства культуры ў межах сваіх магчымасцей як можа падтрымлівае членаў усіх саюзаў: гэта закупкі твораў выяўленчага мастацтва, выдаткаванне сродкаў на тэатральныя пастаноўкі ды іншае. Але, як ведаеце, грошай у дзяржавы не хапае на ўсе заяўкі і праекты, асабліва ў сённяшніх умовах. Таму форма дзяржаўна-прыватнага партнёрства, работа са спонсарамі — гэта бяспрэчная рэч, якую і надалей трэба актыўна развіваць ды падтрымліваць на дзяржаўным узроўні.

19 студзеня ў Тэатры імя Янкі Купалы мы ўрачыста адзначылі

такі ў абласцях, рэгіёнах, тыя ж народныя майстры. Я такое пытанне задаваў кіраўніку Белтэлерадыёкампаніі, на што ён мне адказаў: маўляў, гэта не іх фармат, у іх ёсць рэйтынг. Можа, нам трэба правесці сёлета сумесную калегію, каб сфарміраваць нейкую агульную ідэалогію? Мы павінны падтрымліваць сваіх творцаў, гэты адзінкавы тавар, які мы ні за якія грошы не купім за мяжой.

Сёння існуюць праблемы па арэндзе і камунальных плацяжах за творчыя майстэрні, арэндзе офісных памяшканняў творчых саюзаў. Напрыклад, майстэрня мастака каштуе значных сродкаў: каля 2 — 3 млн. рублёў на месяц. Гэта амаль уся пенсія нашых мастакоў-ветэранаў. Неабходна зрабіць льготныя тарыфы на паслугі цэплаабеспячэння і з гэтай мэтай звярнуцца да Урада.

Адсутнасць дзяржаўнага заказу робіць прафесію мастака непрыцяжнай для моладзі. Гэта бачна па конкурсах пры паступленні ў Акадэмію мастацтваў, асабліва на аддзяленне скульптуры, дзе зараз у асноўным навучаюцца дзяўчаты.

Неабходна аднавіць План манументальнай прапаганды, нягледзячы на фінансавыя праблемы сённяшняга дня.

Як і было раней, ушанаванне знакамітых дзеячаў нашай культуры і мастацтва (мемарыяльныя дошкі, надмагільныя помнікі) павінна фінансавацца з рэспубліканскага дзяржаўнага бюджэту, а не мясцовымі органамі ўлады, у якіх няма на гэта адпаведных сродкаў.

Як ні было б цяжка ў сённяшніх умовах, мы павінны захаваць творчыя саюзы — гэта наша ідэалогія, ідэалогія нашай краіны. Сумесна з Міністэрствам культуры, мясцовымі органамі ўлады трэба вырашаць існуючыя праблемы, нават калі давядзецца звяртацца да Кіраўніка дзяржавы.

І яшчэ адна асобная тэма. Я зусім не сумнявалася ў талентах і творчасці нашых людзей, у патэнцыяле навучальных устаноў сферы культуры. Пазнаёмілася з кіраўнікамі некаторых з іх, даведлася пра дасягненні іхніх навучэнцаў. Гэтыя выпускнікі — кампазітары, музыканты, паэты — сапраўды ўнікальнымі, таленавітыя людзі, якія, несумненна, патрэбны нашай краіне.

Што яшчэ мне хацелася б адзначыць? Мяркую, асабліва роля Міністэрства культуры павінна заключацца ў тым, каб займацца рэканструкцыяй і капітальным рамонтам аб'ектаў культуры. Вось мы паглядзелі (і толькі па горадзе Мінску) тыя аб'екты, якія ўжо распачаты — будаўніцтвам, рамонтам ці рэканструкцыяй, — іх даволі шмат. І, на жаль, канешне ж, сёння сродкаў на за-

культуры павінна ўзяць на асобны кантроль дадзенае пытанне і пэўна вырашаць усе праблемы, звязаныя з мадэрнізацыяй, рэканструкцыяй ды капітальным рамонтам аб'ектаў культуры. Гэта вельмі важнае пытанне сённяшняга дня.

А наконт таго, што казаў Уладзімір Іванавіч Пракапоў, дык я з ім абсалютна згодная. Так, у краіне павінна быць сфарміраваная ідэалогія і яна ў нас ужо ёсць. Іншая справа, што ў гэтым плане неабходна больш цеснае супрацоўніцтва з рознымі міністэрствамі ды ведамствамі. Трэба ладзіць сумесныя калегіі, трэба рабіць так, каб усё тое добрае, што ёсць у нашай краіне, бачылі людзі, каб яны маглі ганарыцца сваёй краінай. Тым больш, у нас ёсць што паказаць, і не трэба нічога для гэтага прыдумляць: мы

Акцэнтываводле калегіі

вырашэнне ўсіх работ недастаткова. Я проста назаву лічбу: толькі па дзесяці аб'ектах (маю на ўвазе тыя, што адносяцца да Міністэрства культуры, не кажучы ўжо пра рэгіянальныя) патрэбна больш як два трыльёны рублёў. Таму вось тут павінна быць выразная пазіцыя Міністэрства культуры. Нельга сёння пачынаць усё і адразу, бо немагчыма будзе завяршыць, давядзецца кансерваваць, укладаць невялікія аб'ёмы фінансавых сродкаў... Але дзеля чаго? Каб потым гэтыя аб'екты дзесяцігоддзямі стаялі незавершанымі?

Таму трэба пачынаць канцэнтравана свае намаганні на тым аб'екце, дзе ўжо распачаты работы, даводзіць іх да лагічнага завяршэння — і прыступаць да іншага. Такім аб'ектам з'яўляецца, да прыкладу, "Беларусь-фільм". Канешне ж, работы там распачаты і ўжо больш за 300 мільярдаў рублёў затрачана на рэканструкцыю тых памяшканняў, што існуюць, як і на будаўніцтва новых. І ў 2015 годзе — гэта задача Міністэрства культуры — названы аб'ект трэба завяршыць.

Што да іншых аб'ектаў, дык, несумненна, трэба выпрацаваць пэўную стратэгію. Міністэрства

жывём у прыгожай краіне, у нас цудоўныя людзі, у нас ёсць выдатныя праекты, якія сёння рэалізуюцца ў розных рэгіёнах. Вось пра гэта трэба казаць людзям, даносіць гэта да іх...

І ўвогуле, многія з тых прапановаў, што прагучалі, вельмі правільныя. Барыс Уладзіміравіч, трэба ўзяць іх пад жорсткі кантроль, і ўсе тыя слушныя прапановы, якія да нас паступілі, канешне ж, павінны знайсці сваё месца ў рэалізацыі.

Што да прыватных пытанняў па арэндзе памяшканняў для мастакоў, творчых майстэрняў ды аплаты за камунальныя паслугі ў іх... Мы, натуральна, уважліва вывучым гэтую сітуацыю, але дадзенае пытанне ў стане вырашыць мясцовыя ўлады. Можна, у Мінску з гэтым крыху складаней, але ў рэгіёнах творчым людзям заўсёды ідуць насустрач і імкнуцца вырашыць усё ўзніклыя ў іх пытанні...

Яшчэ раз вам усім вялікі дзякуй, удачы і поспехаў у рэалізацыі задуманых планаў! Год для нас будзе вельмі сур'ёзны. Гэта Год моладзі, таму асабліваю ўвагу сёлета мы павінны надаць менавіта маладзёжнай аўдыторыі, тым людзям, якія працуюць з моладдзю. Для нас гэта вельмі важна.

2015 год — гэта час лёсавызначальных падзей у жыцці Беларусі. Наш народ будзе адзначаць 70-годдзе Вялікай Перамогі, на Усебеларускім Народным Сходзе — падводзіць вынікі сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь і прымаць праграмныя дакументы, якія вызначаць стратэгію развіцця краіны на перспектыву. Экзаменам на грамадзянскую сталасць стануць выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. У рамках аб'яўленага Года моладзі прыярытэтная ўвага будзе надавацца пытанням дзяржаўнай маладзёжнай палітыкі. Менавіта ў святле гэтых падзей павінны будаваць сваю дзейнасць работнікі культуры.

Мы ўвайшлі ў 2015-ы — фінальны год пяцігодкі, час завяршэння рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі". Час вымагае ад нас высокай адказнасці, самааддачы, дзелавой актыўнасці і разліку на ўласныя рэсурсы і магчымасці. Нікому не абячаю лёгкага жыцця. Затое кожнаму магу гарантаваць шмат напружанай працы і падтрымку тых ініцыятыў, якія дапамогуць узняць культуру на якасна новы ўзровень.

Выказаныя вамі сёння ідэі і прапановы будуць дакладна прапрацаваны з мэтай адлюстравання ў рашэнні калегіі. Зараз жа спынімся на тых актуальных задачах, над вырашэннем якіх мы з вамі будзем працаваць на працягу года.

У сферы вызначэння **стратэгіі развіцця галіны:**

— маніторынг сітуацыі з выкарыстаннем нарматыўна-прававой базы галіны з мэтай унясення карэкціровак у заканадаўства з улікам патрэб практыкі.

У сферы **кадравага забеспячэння:**

— аналіз вынікаў аптымізацыі структуры і штатнай колькасці арганізацый культуры, яе уплыву на забеспячэнне якасці і даступнасці паслуг культуры насельніцтву;

— распрацоўка тыповых штатаў арганізацый культуры, прапановаў па ўнясенні змяненняў і дапаўненняў у кваліфікацыйныя даведнікі пасадак служачых, занятых у культуры і мастацтве.

У сферы **капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння:**

— распрацоўка стратэгіі правядзення будаўнічых і рэстаўрацыйных работ на аб'ектах культуры з мэтай найбольш эфектыўнага ўкладання сродкаў і недапушчэння ўзнікнення даўгабуду;

— узмацненне кантролю за якасцю выканання будаўнічых, рэстаўрацыйных і рамонтных работ на аб'ектах культуры з боку заказчыка;

— павелічэнне аб'ёмаў уласных сродкаў і спонсарскай дапамогі, якія накіроўваюцца арганізацыямі культуры на набыццё музычных інструментаў і абсталявання.

У сферы **аховы гісторыка-культурнай спадчыны:**

Фінал пяцігодкі

Тэзісы заключнага слова Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса СВЯТЛОВА на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры "Аб рабоце арганізацый культуры ў 2014 годзе і задачах на 2015 год"

— унясенне на разгляд Кіраўніка дзяржавы прапановаў аб аб'яўленні 2016 года ў Рэспубліцы Беларусь Годам культуры;

— распрацоўка і прыняцце Дзяржаўнай праграмы "Культура-2020".

У сферы **сацыяльна-эканамічнага развіцця культуры:**

— аптымізацыя выдаткаў у галіне культуры і нарошчванне пазабюджэтных даходаў арганізацый, аб'ёмаў спонсарскай дапамогі;

— прыняцце мер па павелічэнні матэрыяльнага стымулявання работнікаў культуры за кошт бюджэтных і пазабюджэтных крыніц.

У сферы **прававога забеспячэння:**

— суправадженне разгляду праекта Кодэкса аб культуры;

— працяг работы па распрацоўцы праектаў зон аховы гісторыка-культурных каштоўнасцей;

— правядзенне маніторынгу стану гісторыка-культурных каштоўнасцей і інвентарызацыі помнікаў археалогіі;

— падрыхтоўка прапановаў па стварэнні адзінай інфармацыйнай сістэмы ўліку і захавання гісторыка-культурнай спадчыны.

У сферы **прафесійнага мастацтва:**

— распрацоўка і рэалізацыя праграм агульнарэспубліканскіх культурных мерапрыемстваў, прысвечаных 70-й гадавіне Вялікай Перамогі, рэспубліканскай грамадска-культурнай акцыі "Мы, беларусы, — мірныя людзі..." ды іншых значных грамадскіх падзей;

— распрацоўка падыходаў да вызначэння паказчыкаў эфектыўнасці выкарыстання тэатральна-відовішчымі ўстановамі бюджэтных субсідый, якія спрыялі б развіццю іх творчай дзейнасці і павелічэнню аб'ёмаў уласных даходаў;

— распрацоўка і рэалізацыя агульнарэспубліканскага плана арганізацыі гастрольнай дзейнасці на сцэнічных пляцоўках дзяржаўных арганізацый культуры;

— рэалізацыя новых канцэпцый правядзення Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі, свята "Купалле" ("Александрыя збірае сяброў"), Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску";

— рэалізацыя мерыпрыемстваў па павышэнні выканальніцкага ўзроўню эстрадных калектываў і выканаўцаў;

— распрацоўка праекта перспектывнага плана па ўвекавечанні сродкамі манументальнага мас-

тацтва памяці гістарычных падзей і дзеячаў Беларусі.

У сферы **кінематаграфіі** — укараненне ў жыццё Стратэгіі развіцця кінематаграфіі Рэспублікі Беларусь і плана мерапрыемстваў па яе рэалізацыі.

У сферы **музейнай, бібліятэчнай справы, культурна-асветніцкай дзейнасці і народнай творчасці:**

— вырашэнне пытанняў будаўніцтва ў г. Мінску аб'яднанага дэпазітарыя для захоўвання музейных фондаў, мадэрнізацыі існуючых фондасховішчаў музеяў, удасканаленне дзейнасці Дзяржаўнага каталога Музейнага фонду;

— прыняцце мер па недапушчэнні зніжэння ўзроўню забяспечанасці насельніцтва паслугамі бібліятэк ва ўмовах аптымізацыі іх структуры, у тым ліку за кошт развіцця нестачыярных форм абслугоўвання;

— забеспячэнне выканання заданняў Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады па камп'ютарызацыі бібліятэк;

— распрацоўка эфектыўнай мадэлі метадычнай сеткі ўстаноў культуры клубнага тыпу;

У сферы **адукацыі і навукі** ў галіне культуры:

— актывізацыя прафарыентацыйнай работы сярод вучняў старэйшых класаў дзіцячых музычных школ і школ мастацтваў;

— рэалізацыя мер па выкананні кантрольных лічбаў прыёму ва ўстановах адукацыі ў сферы культуры;

— правядзенне мерапрыемстваў, скіраваных на выяўленне адоранай моладзі і садзейнічэнне яе творчаму росту, забеспячэнню замацавання маладых творчых дзеячаў у Рэспубліцы Беларусь;

— правядзенне маніторынгу тэматыкі навуковых даследаванняў з мэтай забеспячэння прыярытэтнага выканання практыкаарыентаваных даследаванняў і распрацовак, звязаных з вырашэннем актуальных задач работы Міністэрства культуры;

— павелічэнне ўдзельнай вагі даследаванняў, якія выконваюцца за кошт пазабюджэтных крыніц фінансавання.

У сферы **міжнароднага супрацоўніцтва:**

— распрацоўка праекта паставы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь аб парадку арганізацыі міжнародных культурных мерапрыемстваў;

— аптымізацыя колькасці замежных камандзіровак з выключэннем выпадкаў выездаў, не накіраваных на атрыманне канкрэтных вынікаў па развіцці культурнага супрацоўніцтва.

У сферы **інфармацыйнага забеспячэння культуры:**

— прыняцце мер па павелічэнні колькасці падпісчыкаў газеты "Культура";

— арганізацыя рэгулярнага правядзення прамых тэлефонных ліній, прэс-канферэнцый, інтэрв'ю, удзелу ў інфармацыйных праграмах СМІ, прысвечаных пытанням развіцця галіны.

Дзелявая павестка пасяджэння вычарпана. Яшчэ раз ад усяго сэрца дзякую ўсім вам за працу і жадаю здароўя, шчасця і поспехаў у самаадданым служэнні беларускай культуры!

Фота з выніковай калегіі на старонках 3 — 13 13-ціх калегіі МАТУСЕВІЧ

3 працягам...

Працягваем знаёміць чытачоў з фрагментамі кнігі фалькларыста, лідара этна-трыа "Троіца" Івана Кірчука "Гарыць свечка ля алтара", выдадзенай умінулым годзе ў Мінску. Першыя публікацыі з серыі — у №№ 3, 5.

6 чэрвеня.

19.55. Язычніцкая гара. Тры агромністыя крыжы ўскінуліся ў неба. Яны — быццам вялізныя грыбы, якія вырастлі з адной грыбніцы! Я падымаўся на гару з цяжкасцю: ці то ад дажджу, што размыў сцежкі, ці то ад сваёй унушальнай вагі. Там навокал сядзелі парачкі. Моладзь "гудзела" з півам. І гэта на такім рытуальным месцы?

Я тры разы выліў накрыву ваду на зямлю, пасля паклаў кавалкі хлеба, запаліў свечку. Ніхто не казаў мне, што і як рабіць. Я рабіў гэта, быццам ведаў усё здаўна. Свячу задзьмуў вецер. Мне здалася, што Душы гэтай гары прыляцелі да трэбаў. Я не пайшоў да левіцы, дзе сядзела моладзь, а пачаў спускацца з гары па стромкай сцяжыніцы. Ішоў і маліўся. То на польскай мове, то на рускай. Я адмольваў сябе? Ці родных? Ці чужых? Ці таму, што сёння — Троіцкія Дзяды? Не ведаю...

22.30. Завяршаецца дзень. І зноў стужка часу падхоплівае Душы, якія так блізка дакрануліся да зямлі, і ўносіць у нябесную Пространу. І мяне таксама так будзе круціць потым? Мабыць, так — калі нехта ўспомніць і памоліцца...

Пра што мне піша неба

Іван Кірчук. "Кола".

7 чэрвеня.

6.15. Бліжэй да ночы кватэра напоўнілася жанчынамі. Яны гаманілі, а я ад гэтага адвык. Наліў сабе кубачак чаю і сыхоў, не ўнікаючы ў размовы, у якія ім яўна хацелася мяне зацягнуць. Ноч — не ў сваім пакоі, не на сваім ложку. З гадамі адчуваеш адрозненне. Цягне ў сваю келлю і асабліва на Курган.

11.50. Вось табе і Тракай, а я планаваў з'ездзіць! Дождж лье так, што я наскрозь мокры. Але ў Бога на мяне быў яўна іншы план.

У Вострай Браме была "пілігрымка" і малады ксёндз вёў службу. Я засмуціўся, што ўсё ідзе не па маім плане. Служба хутка праляцела, я ўзяў крэсла, сеў і заглыбіўся ў малітвы. Пасля кожнага круга пацерак прасіў Дзеву Марыю дастукацца да Бога і прабачыць усе памылкі і грахі Роду. Потым я доўга блукаў па крытым рынку ў спадзяванні, што дождж спыніцца. Але быў лівень. Я піў каву, глядзеў ТБ, дзе выступалі літоўскія "папсавікі" і цёмныя "гаваруны".

Нарэшце я зноў у сваім часовым жыллі. Чай, трускаўкі. Вадзяныя слупы стаяць далёка-далёка за лесам. Ці то Троіцкія Дзяды так паліваюць зямлю слязьмі, ці то Неба чысціць Зямлю, пагружаючы людзей у разважанні.

Вялізныя выпарэнні падымаліся з лесу. Яны нагадвалі мне агромністыя жырафаў, якія павольна плылі па-над мокрай лістотай. Выцягнулі празрыстыя шыі, выстраіліся ў нейкі рытуальны ланцуг і скіраваліся на захад ад Вільні.

Калі выгляне сонца?..

8 чэрвеня.

Свяціла сонца, і горад шумеў. Я блукаў сярод шапікаў, захапляўся вянкамі бурштыну, разглядаў падарожных, любавалася вернісажам каля царквы. Раптам сустрэў Алену, і яна завяла мяне ў капліцу Святой Фаўсціны. Тут я і прымірз, натуральна!..

Працяг фрагментаў кнігі чытайце ў наступных нумарах "К".

Пра мастака

Напрыклад, гуманітарна-педагагічны кірунак. Вобраз юнака, якога мой герой бласлаўляе ў няпросты шлях... Як падысці да рашэння постаці канкрэтнага чалавека, мастака, настаўніка, які ўзяў абавязак (у тым ліку і перад Богам) вывучыць, стварыць мастака, грамадзяніна, Чалавека, прадстаўніка пакалення, што павінна было працягваць справу "шасцідзясятнікаў"? Якой мае быць яна, новая генерацыя талентаў, каму накіравана стаць мэтрамі культурнага жыцця XXI стагоддзя?

Сёння зразумела: пакаленню Вашчанкі пашчасціла ў тым, што яно рэалізавалася, адбылося як са знакам "плюс", так і наадварот. Іх мастацтва было запатрабавана, яго паважалі ўлады, дзяржава плаціла грошы за творы. Шмат творцаў праз тое проста спустошваліся. Працавалі якасна і віртуозна, але іх работы не цікавяць і не трывожачы душу...

Васіль Быкаў казаў: "Мастак? Ідэя найвышэйшай пробы — праўда і прыгажосць. Мастакі — аднаасобнікі, якія ствараюць адзінкавы твор". Гаўрыла Вашчанка пра тую ж тэму: "Калісьці гаварылі пра абранасць, пра місію. Зараз — як сфармуляваць сённяшні дзень у мастацтве. Пакуль у нас не ўзнікне цікавасці да сваёй Радзімы (як у 60-я гады), сваіх каранёў, то і не ўзнікне і выразных манументальных вобразаў. (Вунь літоўцы пішуць карціны па замове дзяржавы пра сваю перамогу пры Жальгірысе-Грунвальдзе, нават пра свой удзел у бітве пад Оршай.) Няма ў грамадстве гэтай патрэбы. Сучаснае мастацтва захоплена канцэптואльнай гульнёй у фарматы, перформансы... Але ж чым твор больш глыбокі, тым ён больш канцэптואльны. Можна аб'ехаць усе краіны і акрамя рэпартажаў (папак з накідамі) нічога не зрабіць. А можна седзячы ў адной вёсцы паказаць праблему ўсяго свету. Таму што сям'я — мікракосмас!"

Сёння не абавязкова быць таленавітым. Дастаткова аказацца камунікабельным, адаптавацца да розных умоў, імітаваць інтэлектуальную адоранасць і сацыяльную каштоўнасць. А гэта вядзе да інтэлектуальнага прымітывізму.

Праз сорак гадоў

Пра Гаўрылу Харытонавіча, яго жыццё і творчасць напісана шмат. Свае ўласныя думкі пра Вашчанку як мастака пакідаю за правай часткай маёй карціны. Лева ж уяўляе з сябе рамантычна-вахавальніцкі момант.

Апошняя наша гутарка з Гаўрылам Харытонавічам адбылася ў жніўні 2013-га. У асноўным размова тычылася майго апошняга на той дзень праекта — выстаўкі пад назвай "Песні дрыгвы", якая была прэзентавана ў Мінску ў маі таго ж года. Я падарыў Майстру праект — каталог сваёй выстаўкі, азнаёміў з водгукамі ў СМІ, разам мы абмеркавалі магчымасць зладзіць аналагічны праект у Гомелі, у Галерэі Вашчанкі. Наша сустрэча доўжылася амаль дзве гадзіны. Ад прыгажосці і зазначасці беларускіх балот, ад геаграфіі ды экалогіі, ад гістарычных падзей мы перайшлі да падзей канкрэтных, канкрэтных людзей і лёсаў. Прайшло амаль сорак гадоў, але Гаўрыла Харытонавіч выдатна памятаў наш курс.

Гаўрыла Вашчанка: "Я вучыў маладых, але і яны вучылі мяне. Яны сталелі, а я, глядзячы на іх, не спяшаўся старэць. Яны шукалі сябе ў мастацтве, а разам з імі і я з маладымі імпрэтам

Элементарнае пытанне: як стваралася мая кампазіцыя "Дакрананне", дзе галоўны герой — Гаўрыла Вашчанка, якога няма з намі роўна год? Ідэя і рашэнне актывізуюцца ды спрацоўваюць часам адразу, а могуць і праз дзесяцігоддзе, і праз усё жыццё. Мой сябар, знакаміты архітэктар, назваў твор "Дакрананне" фрагментам вялікага роспісу. Роспісу, дзе праз кропкі асабістага дотыку да падзей і сутыкненняў, накіраваных мне лёсам, тэму асобы ў калейдаскопе сусвету можна развіць, наколькі хопіць моцы ды таленту.

Гаўрыла Вашчанка. "Дакрананне".

Дакрананне

Успамін пра Гаўрылу Вашчанку

шукаў сябе. Блукалі яны — блукаў і я. Яны без мяне не сталі б тымі мастакамі, якімі сталі, і я не стаў бы такім, як ёсць. Паміж намі толькі адна розніца: я сваю птушку злавіў раней за іх".

Спакушэнне мастацтвам

Жаданне вучыцца на манументальным аддзяленні БДТМІ. Для мяне ўсё гэтае "высока" пачалося ў пяць гадоў, калі я пачаў наведваць студыю выяўленчага мастацтва ў легендарнага Сяргея Пятровіча Каткова, які далей быў адным са стваральнікаў Рэспубліканскай школы-інтэрната па музыцы і выяўленчым мастацтве (цяпер — Каледж мастацтваў).

У класах васьмых-дзясятых нашы школьныя настаўнікі-мастакі (у мяне гэта кіраўнік па спецыяльнасці Людміла Ізмайлава) вадзілі нас у творчыя майстэрні блізкіх ім па поглядах мастакоў. Нас, няхай яшчэ маленькіх птушанят, грамадства, дзяржава вучылі быць прыхільнікамі і паслядоўнікамі ідэалогіі, а тут — як з неба спаў! — нязвыклія колер, кампазіцыя, малюнак. І таксама рэалізм.

У Міхаіла Савіцкага ўбачылі пачатак ягонаў "Партызанскай мадонны" і даведаліся, што кожны годны мастак, які ўважліва ставіцца да канонаў, піша толькі сваю, непаўторную, мадонну. У майстэрні Уладзіміра Стэльмашонка ўразіла карціна "ВХУТЕМАС. 1921". А ці можна так, нібы карыкатура, маляваць нашых "багоў"? Нейкая незразумелая на першы погляд геаметрыя, лікі, якія ўтаропіліся ў гледача. У карцінах Гаўрылы Вашчанкі было багата буслоў. Толькі-толькі ім была скончана праца над мазаікай для танцзалаў ў Палацы культуры камвольнага камбіната. А сустрэча з Леанідам Шчамялёвым, які выкладаў у суседнім класе! Ніякі падручнік, да прыкладу, па гісто-

Алесь КВЯТКОЎСКИ, мастак, педагог

Т Э К С Т

рыі мастацтваў першай паловы XX стагоддзя, не мог нам даць столькі, як лекцыі Леаніда Дзмітрыевіча. Дзверы ягонай майстэрні (на супраць ГУМа) былі заўсёды адкрыты для дапытлівых юных мастакоў. Я год трымаўся і вывучаў "Анталогію рускай і савецкай пазіі 1900 — 1925 гг.", якую прапанаваў мне Шчамялёў для агульнага інтэлектуальнага развіцця.

Таму, пры маральнай падтрымцы ўсіх зацікаўленых у станаўленні (бацькоў, настаўнікаў, родзічаў), я вучыўся сам. Акрамя летніх практык, вандраваў з эцюднікам да аднакласнікаў па ўсёй Беларусі і ў святы, і ў час вакацыяў. Асабліва шмат мне дала творчая праца ў цёткі Мані, якая жыла ў Падсвілі, на Глыбоччыне. Я яшчэ не ўсведамляў цудоўнае слова "атожылікі" — маладыя парасткі раслін. Вакол дрэва — атожылікі. У народзе кажуць: "Дзеці, унукі — нашы атожылікі".

З такім багажом і амаль самаўпэўненасцю я паступаў на манументальнае аддзяленне. Нават сачыненне ў верхах напісаў... У складзе тых педагогаў-мастакоў, якія нас вучылі і, перакананы, вучыліся нечаму ў нас (пра кожнага — свой аповед), — і Уладзімір Стэльмашонак, і Іван Стасевіч, і Анатоль Бараноўскі... Дзякуючы настаўнікам мы дакрануліся праз копіі ў тэхніках аль-фрэска ці сека-фрэска да творчасці майстроў Адраджэння, а пазней — і беларускай школы роспісу. Вывучалі тэхналогію і рабілі іконы, мазаікі, вітражы, энкаўстыкі, зграфіта і г.д. А колькі палотнаў напісалі!..

У апошніх нашых размовах адкрылася, што Гаўрыла Харыто-

навіч запомніў нашы студэнцкія авантуры і прыгоды, якія, дарэчы, не парушалі закон і мараль.

Вось адна з іх. Красавік 1973 года. У Саюзе архітэктараў ладзілася сустрэча творчай моладзі: архітэктары, акцёры і мастакі — своеасаблівы вясновы камсамольскі капуснік. Пасля трох гадзін сустрэчы нехта ўспомніў, што заўтра ў Маскве адкрываецца выстаўка мексіканскіх манументалістаў. І ўжо раніцай тры студэнты і сяброўка аднаго з іх прачнуліся ў Маскве. Каля Пушкінскага адрозу пашанцавала: на пачатку велізарнай чаргі стаялі нашы старэйшыя калегі з Мінкультуры БССР. За якую гадзіну-паўтары прагледзелі Рыверу, Сікейраса, Ароска. Што рабіць? "Паляцелі ў Ленінград да нашых аднакласнікаў, якія вучацца ў Мухінскім вучылішчы!.." Прыляцелі ў Пулкова, прыгадалі, што на першых курсах студэнты жывуць без інтэрната... Стаіць таксі на Вялікі Ноўгарад. 200 кіламетраў — 20 рублёў. Без праблем... Год таму былі ў Ноўгарадзе на практыцы: рабілі копіі насценнага роспісу. Шмат знаёмых. Выехалі з Мінска ў суботу — вярнуліся ў сераду. І адразу сустрэлі Гаўрылу Харытонавіча. Як на духу выдалі ўсю праўду пра нашу авантуру... І нічога: маэстра толькі паўсміхаўся... Зразумела, мы — яго атожылікі. Ён сачыў за намі ўсё сваё жыццё. Праз колькі гадоў на банкеце з нагоды ўступлення ў Саюз мастакоў, далей у прыватных размовах Гаўрыла Харытонавіч неаднаразова адзначаў, што для яго на першым месцы стаяла задача (задача кафедраў) выхаваць Асоб, якія зрабляць нешта важнае для Беларусі...

З майго курса мы ўзгадалі Уладзіміра Раціцкага, які пра-

цягвае працаваць у беларускай школе рэстаўрацыі. Гаварылі пра Таццяну Жыкоўскую, якая з'яўляецца адным з пачынальнікаў беларускай мультыплікацыі. Пра Валодзію Коўзуса, які, адпрацаваўшы ў Гродне як манументаліст, дзякуючы перабудове, здзейсніў сваю мару і працуе, захаваўшы свой стыль ды манеру, у Нью-Ёрку. Гаўрыла Харытонавіч сур'ёзна падтрымліваў маю працу ў галіне эстэтычнага выхавання дзяцей і моладзі. Ён прапаноўваў выкладаць на кафедры. Але бусцяніці захацела самастойнасці. Адвечны прынцып: добразычлівасць, кантакт, інфармацыя, фантазія, пошук, творчасць — вось прынцып, якім карыстаюся ўсё сваё творчае жыццё ў педагогіцы.

...Сувязь паміж настаўнікам і вучнем, паміж вучнем і ягонымі вучнямі — гэта як бясконцы ланцужок... Адвечнае. А так мой герой ці бласлаўляе верхніка, ці дапісвае карціну будучыні, куды скіроўваецца на баявым кані падлетак. У левай верхняй часцы я сымітаваў фрагмент роспісу Вашчанкі ў Нацыянальнаму аэрапорце. Карціна "Дакрананне" падорана 13 чэрвеня 2014 года Гомельскай галерэі майстра.

P.S. Заўсёды не мог уцяміць: чаму Гаўрыла Харытонавіч цёпла ставіўся да аповеду пра мой род, пра дзеда і бабаў, якія жылі ды пахаваны непадалёк ад Капыля. Толькі нядаўна даведаўся: Мацільда Адамаўна Вашчанка, у дзявоцтве Жаўрыд, нарадзілася ў вёсцы Калодзежная, што на Капыльшчыне...

(Заканчэнне. Пачатак у № 5.)

...Чацчаста выходзяць яны на дарогу, па якой пайшлі на фронт ды не вярнуліся іхнія мужы, сыны, і чакаюць, з вечнай надзеяй чакаюць: а раптам з'явіцца з-за таго пагорка ці павароту салдаты, жывыя і здаровыя, падбягуць, моцна абдымуць іх, узнагародзіўшы за доўгія гады чакання... Але ціха вакол. І апусціўся ў руках салдаткі круглы каравай, выпечаны для самага дарагога чалавека, укленьчыла самая мудрая і самая пажылая жанчына з хусткай, перакінутай праз левую руку... Погляд — нібы знутры: далёкі, у чаканні, пільны. Не чуваць слоў суцяшэння: кожная задумалася пра сваё, запаветнае. Вось зусім маладая жанчына — відаць, дачка, якая страціла на вайне бацьку: кароткая стрыжка, лёгкая сукенка, каля ног яе — дзіця. Яна зноў рыхтуецца стаць маці, але зноў — у які раз! — прыйшла сёння на дарогу разам са старымі ўдовамі, каб ушанаваць памяць паўшых. Твар яе — спакойны, задумлены, рукі, быццам у малітве, складзены на грудзях і кулачкамі падтрымліваюць падбародак. Што гэта — прадчуванне хуткага з'яўлення на свет новага жыцця? Ці дума пра лёс будучага дзіцяці? Так, Памяць жывая і будзе вечна жыць у яе дзецях, унуках, праўнуках... Ззаду — яшчэ дзве салдаткі: адна, з непакрытай галавой, прыціснула да грудзей салдацкі трохкутнік — франтавую вестачку мужа; другая, крыху схіліўшая галаву, перабірае ў хусцінцы старыя лісты. А за імі — тая, з караваем...

Барыс КРЭПАК

"А памяць, як калодзеж, глыбокая..."

Пяць фігур, высечаных з сцэльных ствалоў дрэў, існуюць кожная паасобку, але злучаны ў адзінае цэлае рытмічна прадуманай кампазіцыяй. Скульптар ішоў шляхам актыўнага канструявання, як бы раскладаючы яе на асобныя кадры, а потым дзякуючы інтэграцыі аб'ёмна-просторавых элементаў дасягнуў дзіўнай цэласнасці. Вакол скульптуры ствараецца своеасаблівы прасторавы пласт, нам'ячаецца як бы "сцэнічны карабок", у выніку чаго кампазіцыя страчвае сваю "фасаднасць", яе ўспрыняцце адбываецца па законах найбольш складаных. Яна "чытаецца" з двух супрацьлеглых бакоў, і яны аднолькавыя па сваёй значнасці. Аўтар добра адчуў ды выкарыстаў тыя выяўленчыя магчымасці, якія захоўвае ў сабе прастора як кампазіцыйны фактар скульптуры: цэзурны паміж фігурамі ўдоў-саладатак, пустоты сярод мас не ўспрымаюцца як інертныя. Дзякуючы таму, што "паветра" прасторы парушае кампактнасць кампазіцыі, статычная раўнавага апошняй атрымлівае дынамічны падтэкст, канчатковая гармонія ўспрымаецца як вынік напружанага ўзаемадзеяння мас і прасторавых прамежкаў, а за ўнутранай напоўненасцю вобразаў праступае драматычна-трагедыйна аснова.

У самім характары разьбы, што падкрэслівае фактуру дрэва і пакідае нягладжанымі, непрыбранымі сляды разца, у знарочыстай абагульненасці фактуры ёсць нешта ад старажытнасці. І ў той жа час перад намі, несумненна, — людзі нашага пасляваеннага часу, канкрэтныя ў сваім партрэтным падабенстве, абагульнены вобраз усяго беларускага народа. "Такіх жанчын, як мы, у Амерыцы б паказаць, — хто ваяваць захачеў бы?" — сказала Кандрацьева адна з такіх гераінь. "Шмат ліха перажылі, няхай на нас бы яно і скочылася", — пацвердзіла другая. Пра іх, мудрых і добрых, вярціцца ў сваёй журбе, якія

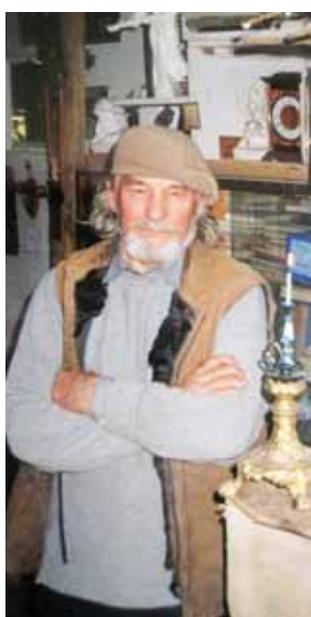
Мікалай Кандрацьеў. Партрэт Героя Савецкага Саюза Веры Харужай.

шмат перажылі, і распавядае работа Кандрацьева, якая была скончана ў 1978-м. Больш за тое: праз трынаццаць гадоў гэтая сімвалічная кампазіцыя цалкам лягла ў аснову мемарыяльнага комплексу ў вёсцы Доры Валожынскага раёна Мінскай вобласці. Праўда, тут была крыху іншая гістарычная фактура. Мемарыял адкрылі на месцы Свята-Паркроўскай царквы, якую спалілі фашысты разам з 257 жыхарамі. Трагедыя здарылася ўвечары 22 ліпеня 1943 года. Гітлераўцы сабралі ўсіх жыхароў вёскі Доры і падзялілі іх на дзве вялікія групы: першая павінна была адправіцца ў Германію на прымусовыя работы, а другая, што складалася з дзяцей, старых і жанчын, была сагнана ў мясцовую царкву, якую тут жа падпалілі. Уратавацца ўдалося толькі тром жыхарам. Яны цудам выпазлі з палаючай царквы і схаваліся ў лесе, каб потым далучыцца да партызан...

У 1961-м на фундаменце спаленай царквы ўстанавілі прастыя памятны знак, а праз трыццаць гадоў тут з'явіўся

мемарыяльны комплекс — пад той жа самай назвай, што і кандрацьеўская станковая кампазіцыя: "Удовы. Паўшых чакаюць вечна". Менавіта такія словы і былі выбіты ў бронзе на гранітным камені ля ўвахода ў вёску. Толькі тут скульптурная частка — зразумела, значна павялічаная і адлітая ў метале. Да праекта Мікалая Кандрацьева далучыліся архітэктары Вольга Уладыкіна і Станіслаў Федчанка. Кампазіцыя створана такім чынам, каб скульптуры і малыя архітэктурныя формы дынамічна спалучыліся з навакольнай мясцовасцю, дзе кожны элемент нагадваў пра страшэнную трагедыю вайны. Галоўны элемент мемарыяла — гэта фігуры пяці журботных жанчын, якія сталі сапраўдным сімвалам мільёнаў драматычных чалавечых лёсаў эпохі мінулай вайны.

Арыгінал скульптурнай кампазіцыі ў дрэве доўгія гады экспанаваліся ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, і сёння гэты твор можна таксама паглядзець

Мікалай Кандрацьеў у сваёй майстэрні.

Аскетычнасць і прыгажосць скульптурнай формы не пераходзяць у сухасць, — твор дыхае жыццём, перадае ўсю асаблівасць мадэлі. Кандрацьеў здолеў паказаць, як перад вачыма жанчыны праходзіць яе былое, яно валодае ейнай душой і думкай, здаецца ёй нечым адзіна істотным і значным. Але сама ж бабка Ганна паранейшаму належыць няспынаму руху сённяшняга часу, застаецца саўдзельніцай таго, што адбываецца вакол. Вось чаму гэты вобраз — нібы жыццё мінулага ў цяперашнім.

Яшчэ адзін вобраз з гэтай серыі — партрэт Марыі Рубцэвіч. Нягледзячы на невялі-

раўлянаскім шпіталі інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны. Тут на працягу многіх тыдняў пазіравалі яму ветэраны. Мастак не шкадаваў нічых пачуццяў, кажучы праўду аб незажыўных душэўных ды фізічных ранах былых франтавікоў і партызан. Сярод іх — мужныя героі-ардэнаносцы, удзельнікі вялікай бітвы з фашызмам І.Д. Астапенка і У.А. Папок, А.А. Кавалеўскі і З.В. Корж, Н.А. Дубовік і В.М. Грабанёў...

"Я упэўнены, — кажу мастак, — што кожны з маіх персанажаў дастойны быць увасобленым і на паперы, і ў бронзе, і на палатне. Гэта людзі рэдкай чалавечай храбрасці і дабрывы. Па-рознаму склаліся іх пасляваенныя лёсы, неаднойчы даваліся ў знакі цяжкія франтавыя раны... Але што дзіўна: гэтыя людзі заўсёды захоўваюць у сабе высокую душэўную шчодрасць, цеплыню і бясконцы аптымізм!.. Я маляваў іх сангінай, ні ў чым не ўпрыгожваючы сваіх герояў, паказваю іх такімі, якімі яны былі тады, у шпіталі. Галоўнае, чым я кіраваўся ў сваёй працы, — праўда характараў, праўда жыцця..."

Чатырнаццаць гадоў не дажыў Мікалай Іванавіч да 70-гадовага святкавання Вялікай Перамогі і да свайго 90-годдзя. Не ведаю, дзе зараз знаходзіцца большасць яго станковых твораў і ці ўсе яны ацалелі ў мітусні пачатку новага складанага стагоддзя. Што і казаць, лёс творчай спадчыны мастакоў пасля іх сыходу з жыцця не заўсёды шчаслівы, а часам неймаверна горкі, калі работы проста знікаюць ці, у лепшым выпадку, трапляюць у прыватныя калекцыі. Пра музеі я і не кажу: гэта ідэальныя месцы для захавання памяці пра творца. Але колькі туды можа трапіць з таго, што мастак стварыў за сваё жыццё?..

Добрым манументалістам шанцуе трошкі больш, чым "станкавістам": іхнія работы можна ў любы час пабачыць у "экстэр'ернай" прасторы гарадоў і вёскаў. Так, ад Мікалая Іванавіча Кандрацьева засталіся людзьм манументальна-дэкаратыўная скульптура "Дзеці, якія гуляюць" на мінскай вуліцы Веры Харужай; шамотная дэкаратыўная група фантана каля абласнога радзільнага дома ў Мінску; дэкаратыўна-мемарыяльны ўваход "Смутак людскі" на Паўночных могілках пад Мінскам, мемарыял "Спаленая вёска" на хутары Брыцалавічы Магілёўскай вобласці і помнік, які быў устаноўлены ў калгасе "Іскра" Пухавіцкага раёна. Некаторыя работы захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі і Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва ў Мінску, а таксама ў фондах БСМ. А што да лёсу яго дзясяткаў "камерных" работ, партрэтаў ды кампазіцый, у тым ліку прысвечаных Подзвігу народа ў мінулай вайне, то тут пытанне, паўтаруся, застаецца пакуль без адказу...

Ваенны лёс мастака Мікалая Кандрацьева

у новым будынку ўстановы на праспекце Пераможцаў. У апошнія гады ўсё часцей заходзіць гаворка пра інтэлектуалізацыю сучаснага мастацтва. Адны бачаць яе ва ўскладненні структуры мастацкага вобраза, другія — у строгай рацыянальнасці форм, трэція — у імкненні да дакументальнасці, чацвёртыя — у чыстай сімваліцы-алегорыі з "намёкам" на тонкую філасофічнасць. Аднак, нягледзячы на ўсе гэтыя тэндэнцыі і павароты ў складаным развіцці мастацтва, галоўным і вызначальным застаецца эмацыйнае, пазытыўнае раскрыццё жыцця. У гэтым эстэтычна і гуманістычна сутнасць мастацкага працэсу.

Гэтым патрабаваннем адпавядалі і іншыя кампазіцыі Мікалая Кандрацьева, прысвечаныя памяці Вялікай Айчыннай і таму, што было звязана з ёй пасля яе пераможнага заканчэння. Менавіта да такіх твораў адносіцца і партрэтная галерэя "Удовы вайны", якая стваралася амаль паралельна з кампазіцыяй "Паўшых чакаюць вечна". Гэта даволі разнародныя натурныя эцюды, але іх аб'ядноўваюць дзве ўласцівасці: лаканічнасць пластычных форм і абсалютная завершанасць адчування жыцця. Можна, між іншым, указаць і на трэцюю якасць, якая нібыта выцякае з дзвюх папярэдніх: усе гэтыя партрэты ўяўляюць з сябе як бы застылыя, статычныя згустак часу. Справа не толькі ў тым, што працягвае доўгае жыццё адкачаніла гэтыя жаночыя твары магутным і жорсткім разцом. Больш прывабляе іншае: мінулыя гады пасля вайны, якія адышлі назаўсёды, быццам матэрыялізаваліся ў гэтых замерлых, у зморшчынах, тварах салдацкіх удоў. Успаміны набылі тут сваю пластычную рэальнасць...

Асабліва яўна такая вобразная ідэя выяўлена ў партрэце бабкі Ганны (Ганны Анісовіч). Строгую, амаль фронтальную кампазіцыю бюста ажыўляе ледзь прыкметны паварот галавы.

кі памер, ён робіць уражанне твора маштабнага, нават манументальнага. Крыху цяжкавата выканана хустка на галаве, нібыта ствараючы фон для старанна прапрацаванага твару, на якім ашчадна, але выразна абазначаны дэталі: рэзкая нітка вуснаў, завостраны нос, дынамічны разлёт броваў. Скульптар стварае вобраз стрыманай, нібы заглыбленай у сябе жанчыны, якая жыве асаблівым духоўным жыццём, але, здаецца, у любы час гатова адкрыцца людзям ва ўсёй сваёй шычарасці...

Канешне ж, Кандрацьеў шмат працаваў і над тэмай сучаснага жыцця, але, тым не менш, на мой погляд, памяць вайны стала галоўнай у ягонай творчасці. Пра гэта — тыя кампазіцыі, якія ўвабралі ў сябе многія вехі дарагой памяці, што захоўвала перажытае на фронце. Вось яны, гэтыя вехі памяці: цяжкія вёрсты папялішчаў; жанчыны, якія бласлаўляюць сваіх мужоў ды сыноў на "бой святы і правы"; сябры-таварышы, што загінулі на сваёй ды чужой зямлі і памерлі ад ран у шпіталях; хлапчкі, якія атрымалі камсамольскія білеты разам з баявымі медальмі; радасць перамогі, першыя пасляваенныя будні...

Але памяць не толькі захоўвала мінулае — яна патрабавала свайго ўвасаблення ў граніце, бронзе, дрэве. Увасаблення таго перажытага, выпактаванага, што ў ваеннае ліхалецце змяшчалася ў кароткі заклік: "Уставай, краіна!..". Колькі хвалюючых тэм, роздумаў, сюжэтаў патрабавалі свайго выхаду! Пра гэта — цыкл "Фронтавыя дарогі", кампазіцыі "Вяртанне з перамогай", "Салдацкае пісьмо", "Паранены", "Вясна Перамогі", "Барозны вайны", "Слава паўшым", "Яе зорны час. Вера Харужая", "Акружэнцы", "Без весткі", трыпціх "Палеская балада". Пра гэта — і помнік, які быў устаноўлены ў калгасе "Іскра" Пухавіцкага раёна.

А яшчэ публіцыстычная графічная серыя малюнкаў 1980-х гадоў "Без рэтушы", якую майстра стварыў у Ба-

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

Выстаўкі:

- Выстаўка **спуцкіх паясоў** са збору Нацыянальнага музея ў Варшаве — да 6 красавіка.
- Выстаўка **"Mater Dei. Іканаграфія аднаго кахання"** — да 3 мая.
- Выстаўка жывапісу і графікі Уладзіміра Стэльмашонка **"Летапіс часу"** — да 2 сакавіка.
- Выстаўка пейзажаў **Антона Бархаткова** — да 2 марта.
- Выстаўка жывапісу Ілоны Касабука **"Танец ветру"** — да 23 лютага.
- Выстаўка акварэлі Сяргея Пісарэнкі **"Туманныя апавяданні"** — да 16 лютага.
- Выстаўка арыгінальных аўтарскіх паштовак Арлена Кашкурэвіча **"Ab imo restore (Ад усёй душы)"** — да 16 лютага.
- Выстаўка аднаго твора ў рамках праекта "12 шэдэўраў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь": **ікона "Раждзтва Хрыстова"** — да 18 лютага.

Філіялы Нацыянальнага мастацка-га музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
  - "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
  - "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Выстаўка:**
- **"Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 00 05.

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
- "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

Выстаўкі:

- Выстаўка **"Музей шакаладу "Nikolaus"** — да 26 красавіка.
- Выстаўка **"Музей ёлачных цацак"** — да 1 сакавіка.
- Выстаўка твораў Яўгена Ждана

УВАГА!

і Аляксандра Рашэтнікава **"Грані натхнення"** — да 1 сакавіка.

- Выстаўка **"Мастацтва рускага мадэрна. Пошукі нацыянальнага стылю"** — да 29 сакавіка.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыя:

- "Мінск губернскі ў канцы XIX — пачатку XX стст."
- "І З'езд РСДРП у асобах".
- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея І З'езда РСДРП".

Выстаўкі:

- **"Вікінгі і балты: паўночная сага"**.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Гісторыя і сучаснасць беларускага хакея"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
  - "Сезонныя змены".
  - "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
  - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
  - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
  - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстаўка:**
- **"Экзатычны свет"** — да чэрвеня.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9А. Тэл.: 237 46 94.

- Выстаўка **"Чароўныя матылькі"** — да 23 мая.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святловога, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстаўка:

- **"POST SCRIPTUM: першая беларуская выстаўка-фестываль аўтарскай паштоўкі"** — да 15 сакавіка.
- Кінапраграмы:**
- Тэматычная рэтра-праграма **"LOVE STORIES 9"** — да 27 лютага.
- Рэтраспектыва **"Той самы Піпкін, або Камедыі для дзяцей ад 3 да 93 гадоў"** — да 1 сакавіка.
- Рэтраспектыва **"Беларуская мультпраграма. 40 гадоў у экране. Чапка 12"** — да 1 сакавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
  - "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
  - "Беларуская музычная культура XX ст."
  - "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
- Выстаўка:**
- Выстаўка, прысвечаная юбілею Расціслава Янкоўскага, **"Акцёр і грамадзянін"** — да 20 лютага.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Беларускія маляванкі"** — да 15 сакавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

- Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка Анатоля Дрыбаса **"Зімовыя пейзажы"** — да 23 лютага.
- Выстаўка Сяргея Пыжыкава **"Роздумы і мрой"** — да 12 красавіка.
- Ратуша
- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.

- Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоз"** — да 16 лютага.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Кроцім у школу разам з Коласам"**.
- Акцыі:**
- **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.

Тэл./факс: 327 60 81.

- **14** — **"Вяселле"** А.Чэвава.
- **15** — **"Не мой"** А.Адамовіча.
- **17** — **"Людзі на балоце"** І.Мележа.
- **18** — **"Пан Тадэвуш"** А.Міцкевіча.
- **19** — **"Вечар"** А.Дударова.
- **20** — **"Офіс"** І.Лаўзунд.
- **21** — **"Ноч на Каляды"** М.Югала.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- **14, 21** — **"Нямое каханне"** — аўтарскі праект Ігара Сігова.
- **15** — **"Мабыць?"** Д.Багаслаўскага,

Выстаўка:

- Традыцыйны кітайскі жывапіс, каліграфія тушуш і мінеральнымі фарбамі Сунь Хунчжы і Марыны Эльяшэвіч **"...І спее колас залаты"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
  - Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папарац-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
- Выстаўка:**
- Выстаўка мастацкіх работ класікаў беларускага жывапісу з прыватных збораў **"Краевіды зямлі беларускай"** — з 17 лютага да 2 сакавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

- Выстаўка скульптуры Уладзіміра Жбанова **"Ад мяне"** — да 31 мая.
- Выстаўка, прысвечаная 56-годдзю Кубінскай рэвалюцыі і ўсталяванню савецка-кубінскіх дыпламатычных стасункаў, **"Маё імя — Куба"** — да 22 лютага.
- Выстаўка жывапісу, графікі і фатаграфій **"Мінск — старадаўні і малады"** — да 1 сакавіка.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
  - **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- Выстаўкі:**
- Выстаўка жывапісу **"Залатое стагоддзе"**, прымеркаваная да 10-годдзя аб'яднання мастакоў "Арцель", — да 22 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
- Выстаўка:**
- Выстаўка **"Gloria Patria"** — дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культу з прыватнай калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да верасня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875

ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

ФЛГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49. Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі:

- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва"**.
- Выстаўка:**
- Калектыўная міжнародная выстаўка **"Свет без межаў"** — да 27 марта.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

Выстаўка:

- **"Доблесць і слава. Даспехі і ўзбраенне XVI — XVII стст."** — да 1 сакавіка.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВА АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

- Выстаўка **"Анджэй Струміла. Жывапіс"** — да 22 сакавіка.
- Фотавыстаўка **"Гомельскі палац і мастацкія калекцыі Паскевічаў са збору Дзяржаўнага Эрмітажа"** — да 5 сакавіка.
- Выстаўка **"Новае ў археалогіі Гомельшчыны"** — да 15 лютага.
- Персанальная выстаўка твораў Святланы Ноздрын-Плотніцкай **"Радавод"** — да 15 лютага.
- Выстаўка дагістарычных гігантаў з Санкт-пецярбургскага Музея васковых фігур **"Планета дыназаўраў"** — да 26 красавіка.
- Выстаўка **"Таямніцы і казкі Японіі"** — да 29 сакавіка.

Экспазіцыі:

- **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.
- **"Чырвоная гасцёўня"**.
- **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).
- **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца

Экспазіцыя:

- **"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

Выстаўкі:

- **"Гісторыя ў пісьмёнах"** (факсімільныя выданні старажытнарускіх летапісаў з адрэзана рэдкай кнігі Гомельскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна) — да 28 лютага.
- **"Рэтра-Гомель"** — да 28 лютага.

Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыя:

- **"Свет зяброў Гомельшчыны"**.
- Выстаўкі:**
- Куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад

- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

Белая гасцёўня

- Канцэрт **"Вечар рамантычнай санаты"** — 17 лютага.
- Канцэрт **"Кахайце! — яны адказвалі"** — 21 лютага.
- Канцэрт **"Шэдэўры камернай музыкі XX стагоддзя"** — 22 лютага.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крыміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Экспазіцыя "Прырода

Лідчыны".

Выстаўкі:

- **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.
- **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.
- **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.
- **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.
- Турыстычна-пазнаваўчая праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.
- **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
- Выстаўка **"Чарадзейны куфар"**.
- Персанальная фотавыстаўка Алены Кавалёвай **"Дзень, які натхніў"**.

ЛІДСКІ ЗАМАК

- Камера катаванняў.
- Фотавыстаўка **"Захаваем на вякі"**.
- Партрэтная галерэя вялікіх князёў і каралёў.
- Фотавыстаўка **"Археалагічныя знаходкі Лідскага замка"**.
- Выстаўка рэплік **"Зброя Вялікага Княства"**.

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстаўка скульптуры Сяргея Аганава **"XL"** — да 28 лютага.
- Выстаўка мастацкага тэкстылю Марыі Барысенка **"Блюз"** — да 21 сакавіка.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- **14** — **"Севільскі цырульнік"** (опера ў 2-х дзеях) Дж.Расіні.
- **15** — **"Тры парсючкі"** (балет у 2-х дзеях) С.Кібіравай. Пачатак а 12-й.
- **15** — **"Бяадэрка"** (балет у 3-х дзеях) Л.Мінкуса. Пачатак а 19-й.
- **17** — **"Лятучы Галандзец"** (опера ў 3-х дзеях) Р.Вагнера.
- **18** — **"Лебядзінае возера"** (балет у 3-х дзеях) П.Чайкоўскага.
- **18** — **"Партрэты. Эдзіт Піаф"** — канцэрт лаўрэата міжнароднага кон-

курсу, уладальніка медаля Францыска Скарыны Алены Сало